

"Stalking" i et strafferettslig perspektiv

Er det behov for styrking av det rettslige vernet for de som utsettes for stalking, og er lovfesting av en egen "stalkingbestemmelse" et tjenlig virkemiddel for dette?

Kandidatnummer: 706

Leveringsfrist: 25.november 2015

Antall ord: 16 852

Innholdsfortegnelse

1	TEMA OG PROBLEMSTILLING.....	1
2	DEFINISJONER.....	3
2.1	Stalking	3
2.2	Psykologisk typologi.....	4
2.3	Typologiene av stalking.....	5
3	AVGRENSNING.....	6
4	METODE.....	8
5	RETTSKILDEBILDET	8
5.1	Dagens rettskildebilde.....	8
5.2	Straffeloven av 1902	9
5.3	Strafferettsvern i straffeloven av 1902 og 2005.....	9
5.4	Internasjonale forpliktelser	11
5.5	Rettspraksis	12
5.5.1	Rt. 2013-588	12
5.5.2	Rt. 2014-23	13
5.6	Lovforarbeider	13
5.6.1	Representantforslag 74 S (2014-2015) Dok.nr.8:74:S	13
5.6.2	Innst. 284 S (2014-2015).....	14
5.6.3	Høringsnotat om endringer i straffeloven av 1902 og straffeloven 2005	14
5.7	Endringer i straffeloven av 2005.....	15
5.8	Oppsummering.....	16
6	OFFENTLIG PÅTALE.....	17
6.1	Innledning	17
6.2	”Allmenne hensyn” etter straffeprosessloven § 62 a	18
7	STALKING I NORDISK RETT	20
7.1	Rettslig grunnlag.....	21
7.2	Straff for ”olaga förföljelse”	22
7.3	Rettspraksis	23
7.4	Rapport 2015:2 (Brå) ”Olaga förföljelse – Tillämpningen av den nya straffbestämmelsen”	25

7.4.1	Innledning	25
7.4.2	Svakheter etter lovfesting i følge rapporten	25
7.5	Nordisk rett for øvrig	26
8	BEHOVET FOR LOVFESTING I NORSK RETT	26
8.1	Innledning	26
8.2	Rettspraksis på området	28
8.2.1	Innledning	28
8.2.2	Rt. 2013-588	28
8.2.3	Rt. 2014-23	29
8.2.4	Rt. 2002-78	29
8.2.5	10-066186TVI-OTIR/08	30
8.2.6	14-021739MED-STRO	30
8.3	Virkemiddelet besøksforbud og loggføring av dette	32
8.4	Skillet vern/strafferettsvern	34
8.5	Elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm)	35
8.6	”Forfølgelse” i straffeloven av 2005	37
8.7	Utvikling og endring av § 390 a	38
8.8	Bruk av kartleggingsverktøy for å avdekke risiko for stalking	39
9	RETTSPOLITISK VURDERING	40
9.1	Innledning	40
9.2	Hvordan bør en ”stalkingbestemmelse” være utformet?	41
9.3	Konkurrens	44
9.4	Utfordringer knyttet til en eventuell lovfesting	46
9.5	Bevissituasjonen og straffbarhetsbetingelsene	48
10	AVSLUTNING	49
	LITTERATURLISTE	51

1 TEMA OG PROBLEMSTILLING

Stalking er et lite definert begrep innen norsk rettspleie. I USA ble begrepet brukt allerede på 1970-tallet. Stalking ble da forbundet med kontaktforsøk og forfølgelse av berømte artister og skuespillere, såkalt ”star stalking”. Begrepet ble imidlertid allment kjent internasjonalt i perioden 1989-1991, da skuespilleren Rebecca Schaeffer ble drept av en stalker. Som et resultat av dette kom den første stalkingloven i 1990 i California, USA¹. Senere, nærmere bestemt fra 2011 og utover, har også de andre nordiske land med unntak av Island kommet med slike lovreguleringer.

Utfordringen med å lovfeste et forbud mot stalking, er at stalking er et relativt begrep. Begrepet favner vidt og har over tid utviklet seg, og har først og fremst formet seg i psykologien. I takt med forskning på området, har begrepet har fått en klarere betydning. En studie fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) fra 2014² viste at stalking ikke var et uvanlig fenomen blant respondentene i denne undersøkelsen, som omfattet et representativt utvalg av befolkningen mellom 18 og 75 år. Det ser dermed ut til at stalking er ganske utbredt, også i Norge. I Norge har vi ikke definert begrepet som en del av norsk rett. Stalking er en psykologisk term som ikke motsvares fullt ut i verken lovs form eller i rettspraksis. Psykologiprofesjonen operer med begrepet, og dets innhold vil jeg komme til nedenfor. Det er lite rettspraksis knyttet direkte til fenomenet stalking og det stalking innebærer.³ Ulike profesjoner, henholdsvis det psykiske helsevesenet og jusen har ikke en sammenfallende oppfatning av begrepet, og dette byr på utfordringer knyttet til en lovfesting og kriminalisering av stalking.⁴

Stalking blir i dag juridisk sett sidestilt med forfølgelse fordi man ikke har noe annet lovverk å støtte seg på. Stalking og forfølgelse har mange likheter, men er forskjellige blant annet i sin utførelse og er forskjellige hva gjelder motiv. Stalking skiller seg ut med tanke på tidsper-

---

¹ Øverland, Svein (2015) s. 15

² Hjemdal, Ole Kristian og Thoresen, Siri (2014)

³ En fremstilling av foreliggende praksis vil komme under kapittel 3

⁴ Lovavdelingen, Høringsnotat s. 11

spektivet, da stalking ofte strekker seg over lang tid. Påtalemyndigheten har per i dag ikke et lovverk som lovfester et forbud mot stalking og benytter seg dermed av det lovverk den har tilgjengelig i form av bestemmelsene i straffeloven og straffeprosessloven om forfølgning⁵ og brudd på besøks- og kontaktforbud.⁶

Som nevnt er stalking et begrep fra psykologien og ”stalking” og andre relevante begreper vil defineres i avhandlingen under kapittel 2. I kapittel 3 avgrenses avhandlingen hovedsakelig opp mot tema som naturlig vil kunne knyttes til stalking, men som av plass- og tidshensyn ikke er inntatt i min avhandling. I avhandlingens kapittel 5 gis det en fremstilling av Straffelovens eksisterende bestemmelser vedrørende forfølgelse, herunder § 390 a, samt forarbeid og rettspraksis. I tillegg vil en fremstilling av den nye straffeloven som trådte i kraft i oktober 2015 inngå her. I kapittel 6 drøftes det hvorvidt den nye endringen i straffeprosesslovens § 62 a vil være tjenlig for stalkingtilfeller, da påtale etter endringen kan unnlates hvis det ikke kan begrunnes i ”allmenne hensyn”.⁷

De andre nordiske land - med unntak av Island, har lovfestet et forbud mot stalking og kapittel 7 vil gi en fremstilling av nordisk rett på dette området. Her vil noen eksempler fra rettspraksis inngå, for å vise hvordan dette stalkingforbudet er utøvet og med hvilket utfall. Hovedfokuset i avhandlingen vil ligge i kapittel 8 og 9, en vurdering av behovet for lovfesting i norsk rett. Her vil det problematiseres at profesjonene har forskjellig forståelse av fenomenet, og at man i dag fra lovgivers side muligens ikke i stor nok grad ser kompleksiteten i stalking som en straffbar handling. Det vil bli gjort en rettspolitisk vurdering hvor jeg blant annet vil vurdere hvilke elementer som bør være med i en eventuell stalkingbestemmelse. Her vil også ulemper ved en eventuell lovfesting belyses.

---

⁵ Straffeloven av 1902 §§ 390a og 219 og straffeloven av 2005 §§ 267 og 268

⁶ Straffeloven av 22.mai 1902 § 342 (1) bokstav b og c

⁷ Straffeprosessloven § 62 a, ikr. 1.okt 2015

2 DEFINISJONER

2.1 Stalking

Stalking et begrep fra psykologien. Det nærmeste vi kommer en allmenn definisjon er ”*gjentatt, og uønsket kontakt*”. I dette ligger blant annet gjentatte telefonoppringninger, brev, e-post og kontakt i sosiale medier⁸. Denne definisjonen fremkommer også i et høringsnotat fra Jus- og beredskapsdepartementet hvor de i all hovedsak legger psykolog Svein Øverlands definisjon på ”stalking” til grunn:

”I en bok om stalking beskriver psykolog Svein Øverland kjernen i stalkingbegrepet som gjentatt uønsket kommunikasjon og/eller uønsket kontakt, se Svein Øverland: Stalking. Forståelse, risiko og håndtering. Fagbokforlaget 2012. Fra side 16-17 gjengis: Selv om det ikke finnes en felles definisjon, beskriver de alle stalking som gjentatt uønsket kommunikasjon og/eller uønsket kontakt. Eksempler på uønsket kommunikasjon er gjentatte telefoner, brev, e-poster, SMS og graffiti og gjennom sosiale medier.”

Høringsnotatet gir også uttrykk for at stalking ikke lett lar seg oversette til norsk. ”*Flere typer handlinger kan inngå i adferd som beskrives som stalking. Fellestrekket ved handlingene er at de innebærer gjentatt oppmerksomhet rettet mot en person som ikke ønsker denne oppmerksomheten.*”⁹

Stalking innebærer både det som man i allmenn tale forbinder med ”forfølgelse”, men også mer subtile former som i seg selv ikke er tilstrekkelig til å defineres som forfølgelse. Det kan være å demonstrere makt ved å vise at man klarer å ta kontakt på tross av at den andre motsetter seg det, for eksempel legge igjen en beskjed eller en gjenstand på offerets arbeidssted eller bopel, eller skremme offeret gjennom signaler som bare de to kjenner til og som derfra for utenforstående synes uskyldig. Der forfølgelse vanligvis er motivert av hevn, kan motivasjon for en stalker være en rekke andre forhold så som forelskelse, vrangforestillinger, nærhetsønske eller uten åpenbare motiver annet enn at stalkeren er sykkelig fiksert på offeret.¹⁰ En annen definisjon på stalking finner vi et forskningsdokument av nyere dato med det mandat å finne ut hvor stor andel av Stortingsmedlemmene i Norge som har vært utsatt for dette:

---

⁸ Øverland, Svein (2012) s. 16

⁹ Lovavdelingen, Høringsnotat s. 10

¹⁰ Personlig meddelelse, psykolog Svein Øverland

“Gjentagende truende telefonsamtaler, upassende kontakt hjemme eller på arbeidsplassen, levering av uønskede gaver, upassende frieri, og så videre . I det siste har elektroniske kommunikasjonsmåter som internett, Facebook eller sms av mobiltelefoner i økende grad blitt brukt til å forfølge og sende uønskede og truende meldinger”.¹¹

Under kapittel 9 vil det problematiseres at det foreløpig ikke eksisterer rettslig eller psykologisk konsensus på området foreløpig. Forfølgelse, personforfølgelse og stalking er et komplekst og sammensatt område innen det juridiske fagfeltet.

2.2 Psykologisk typologi

I de følgende kapitler vil begrepet ”typologi” dukke opp. Typologi vil i denne sammenheng brukes som et begrep fra psykologien. I dette ligger læren om mennesketyper, også kalt personlighetspsykologi.¹² I korte trekk handler dette om å forsøke å typebestemme mennesker og/eller deres adferd. Dette kompliseres av at det finnes mange typologier innen psykologen, såkalte klassifikasjonssystemer, som gir ulike kategorier selv om disse ofte er overlappende mellom typologiene. I punktene nedenfor vil det bli gitt en oversikt over de mest brukte typologiene.

Typologiene er inntatt i min avhandling for å belyse hvor omfattende stalking som fenomen er og vil vise utfordringen med å utforme lovverk på dette området. Samtidig vil de kunne bidra til forståelse av adferden til noen av de tiltalte i dommene som belyses. De vil også vise at det ligger mer bak stalking enn vanlig personforfølgelse. I tillegg er et gjennomgående spørsmål for alle typologiene: Hvor går grensen til det straffbare? Alle de kommende typologiene vil vise oss at de *kan* ligge innenfor ”normalen” til et visst punkt. Dette underbygges av en rapport foretatt blant Stortingspolitikere som vist til ovenfor:

”On the other hand, there is a fine line to be crossed when these contacts come within the repetition and intensity of stalking.”¹³

---

¹¹ Narud, Kjersti, og Dahl, Alv. A (2014)

¹² Gads Forlag (2004) s. 648

¹³ Narud, Kjersti og Dahl, Alv. A (2014) s. 128

2.3 Typologiene av stalking

Stalkeren kan kategoriseres i flere grupper. I denne avhandlingen vil Percells m.fl. sin typologi¹⁴ bli anvendt. Denne blir brukt fordi det er denne typologien Svein Øverland har hatt som utgangspunkt i sin bok om stalking. I tillegg er denne den best vitenskapelige dokumenterte av typologiene.¹⁵

”Because of the variety of personal and psychological characteristics and motivations of those who stalk, threaten, and attack, we need to identify some fundamental dimensions to help us discriminate different subgroups”.¹⁶

Det gjøres oppmerksom på at alle kategoriene nedenfor er hentet fra klinisk psykologi i sin helhet, herunder Øverlands bok om stalking,¹⁷ da det vanskelig lar seg gjøre å beskrive og definere stalking fra et juridisk ståsted og det er av den grunn hentet støtte fra en annen profesjon.

Erotomani

Denne typen stalker er overbevist om at hans kjærlighet for offeret blir gjengjeldt, på tross av tydelig beskjed om det motsatte. Den erotomane har i mange tilfeller heller ikke møtt offeret fysisk. Det er viktig å skille denne typen stalking fra ”vanlig” kjærlighetssorg som de aller fleste opplever. Her må altså en psykisk lidelse, en besatthet og uriktig forståelse av tingenes tilstand legges til kjærlighetssorgen.

Den avviste stalker

Denne typen kjennetegnes ved at han/hun forsøker å vinne tilbake den andre og/eller forsøker å såre vedkommende som har avvist han/henne. Denne stalkeren kan skifte mellom å begynne på nytt og fantasere om hevn på samme tid.

---

¹⁴ Mullen P., Pathé, M., & Purcell R., (2000) s. 131 flg.

¹⁵ En annen mye brukt typologi er utarbeidet av Zona m.fl.

¹⁶ Mullen P., Pathé, M., & Purcell R., (2000) s. 126

¹⁷ Øverland, Svein (2012)

Den hevngjerrige stalker

For denne typen er hevnbasert stalking en sentral motivasjon. Vedkommende fantaserer, planlegger og gjennomfører den, i motsetningen til ”normalen” hvor man holder seg på ”fantasi-stadiet”. Dette blir ofte rettet mot arbeidskollegaer, naboer eller noen som stalkeren har blitt ydmyket av.

Den kjærlighetssøkende stalker

Den kjærlighetssøkende stalker er overbevist om at offeret elsker han/hun like høyt som stalkeren selv gjør (denne gruppen der delvis sammenfallende med punkt 4.1 – Erotomani)

Stalkeren tillegger offeret kun positive egenskaper og i en så ekstrem grad at det kan nærme seg det latterlige.

Den inkompetente beileren

Han/hun har begrensede kognitive evner eller nedsatte sosiale ferdigheter. De har stort sett også nedsatt empati eller liten sensitivitet for andres behov. Dette kan skyldes utviklingshemming eller autisme. Egosentrisme kan også være grunnen.

”Rovstalker”

Dette er den minst vanlige av de forskjellige typene av stalking. Målet er vanligvis å voldta, skade eller drepe offeret, og da på en måte som gir stalkeren tilfredsstillelse gjennom å ha total kontroll over situasjonen. Dette kommer til syne både i selve voldsutøvelsen og stalkingen i forkant av dette. Det kan være seg å ta seg inn i offerets hjem for å planlegge angrep eller å oppnå seksuell spenning.

3 AVGRENSNING

Avhandlingen avgrenses mot generell sjikane og stalking rettet mot offentlige personer. Stalking rettet mot offentlige personer er den mest kjente typen stalking, og har vært mye omtalt i media de siste årene. Det var slik ”stalking” vokste frem som fenomen og begrep på 1970-tallet i USA¹⁸.

---

¹⁸ Øverland, Svein (2012) s. 15

I 2014 ble det foretatt en undersøkelse blant Stortingspolitikere i Norge om forekomsten av stalking blant disse. Politikere er tilgjengelige for direkte kontakt og kommunikasjon for å få innspill fra sine velgere. Det er en del av jobben deres å være tilgjengelig for å skape oppmerksomhet og støtte for sine spørsmål og saker. Noen ganger fører denne muligheten til en åpen kontakt med politikerne, til gjentatte forsøk på upassende kommunikasjon og trakassering fra befolkningen forøvrig. Politikere på nasjonalt nivå blir jevnlig eksponert i media, og de er mer utsatt og har en større risiko for å bli stalket sammenlignet med befolkningen forøvrig. Dette gjelder ikke bare politikere, men generelt de som i kraft av sin stilling eller jobb eksponeres i media ofte. I motsetning til stalking i befolkningen forøvrig, hvor en stalkers motiv ofte er enkelt å forstå, er de som stalker offentlige personer som regel ukjent for sine ofre, motivene er ofte vanskelig å forstå og deres handlinger er uforutsigbare. Som rapporten viser, kan stalking deles i *minst* to undergrupper: stalking knyttet til offentlige personer og stalking knyttet til ikke-offentlige personer. Rapporten mener å kartlegge at trakassering og uønsket telefonkontakt er den vanligste typen blant politikere som utsettes for det. I tillegg viste komparative data mellom den generelle befolkning og Stortingspolitikere, at politikerne i liten grad opplevde at stalkeren oppsøkte de fysisk og i tilknytning til hjemmet. Stalking av offentlige personer skiller seg således ut fra det den generelle befolkningen opplever som stalking. Førstnevnte kategori vil dermed falle utenfor denne avhandlingen.¹⁹

Straffrihetsgrunner, herunder skylddevne og utilregnelighet vil kunne være relatert til ”stalking”, men dette vil ikke bli drøftet i denne avhandlingen. Hvilken rolle det psykiske helsevesenet skal ha i strafferettspleien er drøftet i en rekke politiske utvalg, deriblant en fersk NOU, i etterkant av 22.juli. Utover dette viser jeg til den aktuelle NOU.²⁰

Heller ikke vold i nære relasjoner vil drøftes i min avhandling. For vold i nære relasjoner har den nye straffeloven inntatt bestemmelser i henholdsvis §§ 282 og 283 (§ 219 i 1902-loven) og det vil falle utenfor denne avhandlingens formål å foreta en mer inngående drøftelse av mishandling i nære relasjoner som konsekvens av ”stalking”. Det er et stort område som krever betydelig plass og vil ikke bidra til å belyse emnet i noe særlig grad.

---

¹⁹ Narud, Kjersti og Dahl, Alv. A (2014)

²⁰ NOU 2014:10

4 METODE

Som temapunktet viser, er det lite rettskildemateriale på området. Denne avhandlingen skal belyse hvorvidt det juridisk sett *er* behov for en lovregulering på området. I den grad rettskilder finnes tilgjengelig vil disse anvendes i henhold til alminnelig juridisk metode.

For denne avhandlingens vedkommende vil rettskilder som etter alminnelig juridisk metode har lavere vekt, komme til å ha større vekt. Det begrunnes i at det generelt er lite rettskildemateriale på området. Det som har fremkommet av representantforslag, innstillinger til lov og innstillinger til Stortinget vil sammen med rettspraksis danne store deler av grunnlaget for denne avhandlingen.

Det vil variere noe mellom en deskriptiv og normativ argumentasjon i avhandlingen. Den vil først og fremst være deskriptiv, med unntak av kapittel 8 og kapittel 9. Det er i disse kapitlene gjennomført kritiske drøftelser av hvordan jeg mener en eventuell bestemmelse burde vært utformet. Dette vil altså være de lege ferenda-drøftelser. For å få belyst dette vil avhandlingen utover dette gå på de lege lata-drøftelser for å avklare innholdet i gjeldende rett, men også ha et kritisk blikk på denne.

Noen dommer er både svært sentrale rettskildefaktorer og utløsende for rettspolitiske merknader. Av hensyn til avhandlingens omfang vil disse bli gjennomgått i kapittel 5, mens kapittel 8 vil henvise til tidligere gjennomgang.

5 RETTSKILDEBILDET

5.1 Dagens rettskildebilde

Straffeloven av 2005 trådte i kraft i oktober i år og denne må naturlig nok belyses. Straffeloven av 1902 vil likevel være relevant. Straffeloven av 2005 er ikke blitt prøvd i praksis og noen bestemmelser er endret. Et lovspeil vil bli brukt som verktøy for å enklest mulig påpeke de viktigste endringene som berører temaet for min avhandling.

5.2 Straffeloven av 1902

I straffeloven av 1902 har vi bestemmelsen 390 a om forfølgelse. Den ligger under kapittelet om forseelser, og offentlig påtale finner bare sted når dette begjæres av fornærmede. I den nye straffeloven av 2005 er ikke disse videreført på samme måte. Nedenfor under punkt 5.7 vil endringene i straffeloven av 2005 belyses. Straffeloven av 1902 § 390 a:

”Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred eller som medvirker hertil straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år.

Offentlig påtale finner bare sted når det begjæres av fornærmede og finnes påkrevet av almene hensyn.”

5.3 Strafferettsvern i straffeloven av 1902 og 2005

Som nevnt under metodepunktet, vil deler av avhandlingen være av deskriptiv karakter og vil ha som formål å redegjøre for gjeldende rett, de lege lata. Dette gjelder blant annet dette punktet, som utelukkende vil være av deskriptiv karakter. Jeg vil nedenfor klarlegge hvilket straffrettsvern vi står ovenfor i straffeloven av 1902 og 2005 og hvilke endringer vi eventuelt står ovenfor.

Innledningsvis vil det være hensiktsmessig å presisere hvorfor plasseringene kontaktforbud/besøksforbud i loven er som den er. Begge plasseres som kjent under kategorien ”straffetrettsvern”. Plasseringene i henholdsvis straffeloven og straffeprosessloven av bestemmelser for forbud som innholdsmessig er like, gjenspeiler at dom på *kontaktforbud* etter straffeloven 1902 § 33 er en *straffereaksjon* som forutsetter at det er begått en straffbar handling. *Besøksforbud* er et straffeprosessuelt virkemiddel og ikke betinget av at noen straffbar handling er begått. Besøksforbud skal tjene den preventive effekten.

Vi finner nå en ny bestemmelse som en forlengelse av straffeloven av 2005 § 33, med tilnærmet samme innhold i straffeloven 2005 § 57. Etter § 33²¹ kunne retten ilegge elektronisk kontroll, dersom det ble ansett nødvendig for at forbudet ble overholdt. Elektronisk kontroll er videreført i den nye bestemmelsen i femte ledd, med de samme vilkår som § 33 om domstols-

---

²¹ Straffeloven av 1902 § 33 (3)

behandling for å få innvilget elektronisk kontroll. Dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 8.5. Den nye bestemmelsen gjengitt i sin helhet:

Straffeloven 2005 § 57 – Forbud mot kontakt:

”Den som har begått en straffbar handling, kan ilegges kontaktforbud når det er grunn til å tro at vedkommende ellers vil

- a) begå en straffbar handling overfor en annen person ,
- b) forfølge en annen person, eller
- c) på annet vis krenke en annens fred

Kontaktforbudet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys

- a) å oppholde seg i bestemte områder, eller

å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person. Er det nærliggende fare for en handling som nevnt i første ledd bokstav a, kan den skyldige forbys å oppholde seg i sitt eget hjem.

Kontaktforbudet kan begrenses på nærmere angitte vilkår.

Dersom det anses nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt, kan retten bestemme at den kontaktforbudet retter seg mot, skal ilegges elektronisk kontroll i hele eller deler av perioden kontaktforbudet gjelder for. Slik kontroll kan bare omfatte registrering av opplysninger om at den domfelte beveger seg innenfor områder omfattet av kontaktforbudet, opplysninger om at den domfelte beveger seg i nærheten av fornærmede, og opplysninger om uteblitte signaler fra kontrollutstyret. Domfelte plikter å yte den bistand og å følge de instruksjoner som gis av politiet og som er nødvendig for å gjennomføre kontrollen. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av elektronisk kontroll, herunder om behandling av personopplysninger i forbindelse med slik kontroll. Rettighetstap etter bestemmelsen kan her ilegges som eneste straff hvis det ikke er fastsatt en minstestraft på fengsel i 1 år eller mer for handlingen.”

Første ledd gir en oppramsing av vilkår som kreves for at straffereaksjonen skal benyttes. I andre og tredje ledd er de prosessuelle føringer. I tredje ledd er vilkår for elektronisk kontroll inntatt. En mer inngående drøftelse av denne straffereaksjonen vil komme i kapittel 8.5.

5.4 Internasjonale forpliktelser

Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner artikkel 34 stiller krav til kriminalisering av «stalking», som kan beskrives som personforfølgelse.²² Konvensjonen ble ratifisert av Norge i 2011.

”Article 34 – Stalking: Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of repeatedly engaging in threatening conduct directed at another person, causing her or him to fear for her or his safety, is criminalised.”

I Høringsnotatet om endringer i straffeloven av 1902 og 2005 om blant annet stalking og personforfølgelse, er det vurdert dithen at nåværende bestemmelse oppfyller kriminaliseringsforpliktelsen i artikkel 34, med et forbehold om at ordlyden kan fremstå noe gammelmodig og ikke dekkende for alvoret i krenkelsene som kan inngå. Av høringssvarene tok kun et fåtall stilling til de internasjonale forpliktelsene knyttet til stalking. Blant disse var Kriesentersekretariatet og MiRA (Ressurssenter for minoritetskvinner).

Kriesentersekretariatet²³ tar stilling til spørsmålet om vi oppfyller vår forpliktelse og stiller seg noe kritisk til hvordan bestemmelsen er utformet:

”Selv om departementet vurderer det slik at gjeldende straffebestemmelser oppfyller kriminaliseringsforpliktelsen i konvensjonen, mener Kriesentersekretariatet at bestemmelsen endres for å få tydeligere frem at den rammer personforfølgelse og for å reflektere alvoret i de handlinger bestemmelsen rammer. Uttrykket “krenker en annens fred” som benyttes i straffeloven 1902 § 390 a, er ikke dekkende for alvoret i krenkelsene som inngår i personforfølgelse.”

Ut fra høringssvaret har MiRA²⁴ vurdert det samme som departementet (med ordlyden: ”departementet har vurdert”) nemlig at vi oppfyller kravet til kriminalisering. Vi bør være oppmerksom på at dersom straffeloven av 1902 ikke var effektiv nok, vil heller straffeloven av 2005 være det. Den vil heller ikke oppfylle kriminaliseringsforpliktelsen i større grad enn hva 390 a gjorde. Det faller utenfor denne avhandlingens tema å drøfte hvorvidt vi opererer i tråd med forpliktelsen, men det er verdt å merke seg at den stiller strenge krav og vi til enhver til

---

²² Lovavdelingen, Høringsnotat

²³ Høringssvar, Kriesentersekretariatet

²⁴ Høringssvar, MiRA

må vurdere opp mot ”stalking” sett fra et norsk ståsted, herunder forekomst og alvorlighetsgrad.

5.5 Rettspraksis

Som tidligere nevnt i avhandlingen er det lite Høyesterettspraksis på området. Søk i Lovdata per 24.november 2015 ga mange treff på § 390 a, men etter en gjennomgang av treffene kunne det raskt konstateres at kun et lite antall er av interesse for mitt tema. Gjennomgående med dommene er at det stort sett er § 390 a – enten alene eller i sammenheng med andre bestemmelser, som i dag blir brukt på stalkingtilfeller. Nedenfor vil det bli referert bare fra Høyesterett. Underrettspraksisen vil i sin helhet belyses i kapittel 8. Fra Høyesterett har jeg kun funnet tre dommer av interesse for emnet, hvorav to av disse vil belyses i dette kapittelet og den siste vil belyses i kapittel 8 (behovet for lovfesting).

5.5.1 Rt. 2013-588

Rt. 2013-588 er i utgangspunktet en prinsipiell avklaring av Statens plikt etter EMD til å beskytte og sikre borgere mot forfølgelse, i den aktuelle sak en langvarig, truende og skremmende forfølgelse, som hadde karakter av psykisk trakassering og terrorisering. Den har likevel elementer av stalking – hvor ”stalking” også er nevnt med ord. Dommen problematiserer at beskyttelsen til enkeltmennesker går på bekostning av krevende og komplekst politiarbeid og at rammen av fastsatte prioriteringer og ressursmessige rammer setter skranker for effektiv oppfyllelse av Statens ansvar etter EMK, men også Statens ansvar av håndhevelse av egen rett.

Dommen belyser også et annet aspekt av saken: Tiltalte har drevet med langvarig, truende psykisk trakassering og terrorisering. Han har gjennom de mange år med trakassering blitt pågrepet, varetektsfengslet, blitt ilagt besøksforbud, han har sendt trusler via bekjente, tatt kontakt med fornærmede via telefon mens hun har sittet i avhør, mottatt forelegg for utallige brudd på besøksforbud med hjemmel i straffeloven § 342, annet ledd, fremsatt trusler til fornærmede under soning og fornærmede har utallige ganger tatt kontakt med sitt politidistrikt for å få ytterligere beskyttelse.

5.5.2 Rt. 2014-23

I Rt. 2014-23 (lagmannsrettsdom LH 2013-127597) hadde tiltalte hadde på to dager hatt 152 oppringninger og 114 sms til fornærmede. Oppringningene og sms'ene hadde "grov språkbruk og sjikanerende innhold". Av lagmannsrettsdommen fremkommer det også at:

"Det er opplyst for retten at tiltalte tidligere har vært ilagt besøksforbud overfor fornærmede."²⁵

Straff ble fastsatt til fengsel i 21 dager. Saken ble forsøkt anket til Høyesterett for å få omgjort straff til bot. Anken ble nektet fremmet.

5.6 Lovforarbeider

De lovforarbeider som vil fremgå under dette punktet er representantforslag og proposisjoner fra Stortinget. Jeg velger å kalle det lovforarbeid, men er åpen for at parlamentarisk dokument kan være en like treffende beskrivelse av dokumentene som her legges frem.

5.6.1 Representantforslag 74 S (2014-2015) Dok.nr.8:74:S

Det ble i Stortinget fremmet et representantforslag i 2014. Temaet er satt på politisk dagsorden og er med på å belyse behovet for en lovfesting. Deler av representantforslaget som ble fremmet i 2014 er gjengitt nedenfor.

"Forslagsstillerne mener det trengs et bedre og mer helhetlig strafferettslig vern for personer utsatt for personforfølgelse, stalking, trakassering og vold (...) Forslagsstillerne mener helheten av forfølgelsen bør kunne straffes og må være et straffeskjerpende moment. Forslag til stalking-lov er allerede utarbeidet, og forslagsstillerne mener regjeringen snarest må legge fram en lovproposisjon med forslag til en stalking-lov i tråd med forslaget den rød-grønne regjeringen sendte på høring."

---

²⁵ LH-2013-127597

Representantforslaget gir også uttrykk for at alvorligheten bak slike overtredelser ikke i tilstrekkelig grad gjenspeiles i dagens lovverk. I representantforslaget foreslår forslagsstillerne konkrete tiltak, blant annet en endring eller modernisering av ordlyden.

5.6.2 Innst. 284 S (2014-2015)

Det nyeste dokumentet fra Stortinget vi har å forholde oss til per november 2015 som går direkte på stalking, er en innstilling til Stortinget fra justiskomiteen.²⁶ Komiteen gir som en forlengelse av Stoltenberg II-regjeringen anmodning om å fremme forslag på en ”stalkinglov” med bakgrunn i høringen fra samme regjering i juni 2013. Dette er trolig feil bruk av begrep. Antar det siktes til en ”stalking-bestemmelse” og ikke ”stalking-lov” fra forslagsstillernes side. Det foreligger på nåværende tidspunkt (november 2015) intet konkret lovforslag, annet enn at man har sett behovet for en slik ”lov” eller en slik endring. I innstillingen påpekes det at det er et behov for en stalkingbestemmelse som sørger for bedre og mer helhetlig strafferettslig vern for personforfølgelse og krenkelser av privatlivet. En ny proposisjon er ventet å komme denne høsten: *”Stortinget ber regjeringen fremme den varslede proposisjonen om nytt straffebud om personforfølgelse (”stalking”) i løpet av høsten 2015”*.²⁷

Det er ingen garanti for at den varslede proposisjonen kommer og per november 2015 er den ikke kommet. Det er tydelig at noen Stortingspolitikere har sett utfordringen med straffelovens bestemmelser om personforfølgelse/”stalking” slik den er utformet i dag. Første gang begrepet ”stalking” ble brukt i politisk behandling var av Stoltenberg II-regjeringen i 2013. Verken en proposisjon eller et representantforslag har noen garanti for å bidra til lovfesting.

5.6.3 Høringsnotat om endringer i straffeloven av 1902 og straffeloven 2005

I februar 2013 kom Lovavdelingen med et høringsnotat vedrørende endringer i Straffelovene av 1902 og 2005. I dette notatet inngår også problematikken rundt ”stalking”. Notatet tar også for seg hvorfor loven eventuelt bør endres og hvordan en eventuell ordlyd bør være.

---

²⁶ Innst. 284 S (2014-2015)

²⁷ Dokument 8:74 S (2014-2015), Innst. 284 S (2015-2015)

”Uttrykket «krenker en annens fred» som benyttes i straffeloven 1902 § 390 a, kan imidlertid oppfattes som gammelmodig og ikke dekkende for alvoret i krenkelsene som kan inngå i personforfølgelse. Departementet har vurdert om bestemmelsen bør endres for å få tydeligere frem at den rammer personforfølgelse og for å reflektere alvoret i de handlinger bestemmelsen rammer.”²⁸

Lovavdelingen har i sitt forslag fremlagt to mulige modeller på en bestemmelse. Den ene innebærer en modernisering fra § 390 a, men den andre modellen er med utgangspunkt i § 222 a.

5.7 Endringer i straffeloven av 2005

I den nye straffeloven av 2005 er sondringen forbrytelse/forseelse opphevet. Strafferammen på § 390 a ble imidlertid endret fra 6 måneder til 2 år i 2003²⁹ og burde av den grunn vært en forbrytelse i lovens forstand allerede i 2003. Bestemmelsen i straffeloven av 1902 § 2 har et fortrinn hva gjelder betydningen av strafferammen, i det kapittelinnndelingen var det avgjørende i 1902-loven: ”hvor intet modsat er bestemt”. Endringen av skillet forseelse/forbrytelse er av betydning for brudd på besøksforbud, som etter 1902-loven var en forseelse. Det vil den ikke bli etter 2005-loven. Begrunnelsen for endringen er at der loven selv tidligere satte skillet, vil nå gjenspeiles i strafferammen for de/det enkelte lovbrudd.³⁰

§ 390 a er nå videreført i tre bestemmelser i loven av 2005 i §§ 266, 267 og 268, under henholdsvis hensynsløs adferd, krenkelse av privatlivets fred og uberettiget adgang eller opphold. Straffeloven av 1902 sitt kapittel om ”Paatalen” er heller ikke videreført materielt. I stedet gjelder straffeprosessloven § 62 a: ”Den offentlige påtalemyndighet skal påtale straffbare handlinger når ikke annet er bestemt ved lov”.³¹ Offentlig påtale knyttet til § 390 a finner bare sted når det begjæres av fornærmede og finnes påkrevet av almene hensyn. Hvorvidt dette vil være tilfredsstillende mot en eventuell lovfesting av stalking kommer jeg tilbake til under kapittel 6.

---

²⁸ Lovavdelingen, Høringsnotat, punkt 3.5

²⁹ Ot.prp nr. 51 (2002-2003) s. 44 flg.

³⁰ Matningsdal, Magnus (2015)

³¹ Straffeprosessloven § 62 a, Tilføyes ved lov 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. fra den tid som fastsettes ved lov) som endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

Vi finner tilsvarende bestemmelser som er ment å erstatte § 390 a i den nye straffeloven, i §§ 266 og 267. De nye bestemmelsene er gjengitt i sin helhet nedenfor.

Straffeloven 2005 § 266. Hensynsløs adferd:

”Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.”

Straffeloven 2005 § 267. Krenkelse av privatlivets fred:

”Den som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som bare har deltatt ved teknisk bistand eller distribusjon av et blad eller tidsskrift produsert i riket. Tilsvarende gjelder for kringkastingssendinger.

Straff etter første ledd kan bortfalle dersom meddelelsen er blitt gjengjeldt ved en krenkelse av privatlivets fred eller kroppskrenkelse.”

5.8 Oppsummering

Straffeloven av 2005 medfører ikke de store endringene, verken materielt eller prosessuelt. Det som tidligere var innholdet i én bestemmelse, er nå fordelt på flere og strafferettsvernet fremstår likt som tidligere. Heller ikke elektronisk kontroll er endret, og myndigheten til å innvilge dette ligger fortsatt hos domstolen.

Når det gjelder våre internasjonale forpliktelser bør vi se hvordan andre EU-land har løst dette på det respektive området. Utgangspunktet for vurderingen kan synliggjøres med følgende spørsmål: Hva er målsettingen med et internasjonalt samarbeid? Jeg legger til grunn at målsettingen er forutsigbarhet mellom land, fortrinnsvis de europeiske land og å skape en konsensus. Denne inkluderingen av EMK sin praksis og målsetting var nylig diskusjonstema i Høyesterett, i Rt. 2015-844. Temaet for denne dommen var om oppnevning av offentlig forsvarer, og har således ingenting med mitt tema og gjøre, men vurderingene Høyesterett gjør seg om hvordan man tolker norsk rett i lys av internasjonal rett, spesielt på strafferettens område er likevel av interesse:

”Vilkåret om «særlige grunner» i denne bestemmelsen *må imidlertid tolkes på bakgrunn av utviklingen - også internasjonalt*³² - i synet på viktigheten av forsvarerbistand på tidlige stadier i prosessen.”³³

Gjennomgående i vurderingen Høyesterett gjør, er at vår rett må tolkes på bakgrunn av våre internasjonale forpliktelser. Kriminaliseringsforpliktelsen stiller strenge krav til kriminalisering av ”stalking” og det ligger mange forpliktelser til grunn i siste del av artikkelen ”(...) *causing her or him to fear for her or his safety, is criminalised.*” Det foreligger en positiv forpliktelse.

Som vist til under dette kapittelet, er ordlyden i den nye loven helt lik den gamle. Uttrykket ”krenker en annens fred” og bestemmelsen som sådan er videreført i nøyaktig samme språkdrakt som den gamle. Vil den da være effektiv? Og oppfyller vi minimumskravene når kun et fåtall dømmes for det på tross av at vi vet mer om det? Og om vi så ligger innenfor, men på et minimum, bør vi være tilfreds med det? Min vurdering er at det er rom for å ivareta de som utsettes for stalking i større grad enn man gjør i dag.

Fra 2013 og frem til i dag har det vært fokus på stalking fra justissektoren, uten at det har gitt utslag i en lovendring eller revidering. Det er ikke blitt prioritert og har mistet fokus mellom Stoltenberg II og Solberg-regjeringen. Utover dette viser jeg til mine vurderinger i kapittel 8 og 9.

6 OFFENTLIG PÅTALE

6.1 Innledning

Hovedregel i Straffeloven av 1902 § 77 er at ”*Strafbare Handlinger er offentlig Paatale undergivet, medmindre noget modsat er bestemt*”.

Den nye straffelovkommisjonen foreslo i NOU 2002:4 at den nye straffeloven ikke burde ha noe eget kapittel om påtalen, jf. innstillingen s. 182-188. Etter kommisjonens forslag skal

---

³² Min utheving

³³ Fra sammendraget i dommen

begjæring fra fornærmede aldri være noe vilkår for offentlig påtale, verken alene eller sammen med allmenne hensyn. Etter ikrafttreddelsen av den nye loven i oktober i år er kapittel 7 om påtalen ikke er videreført. Nå gjelder straffeprosessloven § 62 a, noe som innebærer at påtalemyndigheten tar en vurdering for om ”allmenne hensyn” tilsier påtale. Hvis ikke kan de unnlate påtale.

”At offentlig påtale må være utgangspunktet, må en komme til uansett hvilket syn en har på straffens formål (...) Allmennprevensjonen er best tjent med en mest mulig konsekvent straffeanvendelse; skal straff frafalles, bør det gjøres ut fra objektive overveielser av samfunnets representanter.³⁴

6.2 ”Allmenne hensyn” etter straffeprosessloven § 62 a

Hovedregelen etter norsk straffeprosess er offentlig påtale. Det eneste unntaket er æreskrenkelser, som i alminnelighet har vært undergitt privat påtale. Endret ved revisjon av 1939 kunne påtalemyndigheten reise tiltalte for vanlig æreskrenkelse hvis man fant det påkrevet av allmenne hensyn. Etter dette har vi ikke noe tilfelle av utelukkende privat påtale i straffeloven. Kapittel 7 i straffeloven av 1902 er ikke videreført. Det rettslige grunnlaget etter loven av 2005 er strpl. § 62 a, som i korte trekk sier at den offentlige påtalemyndighet skal påtale straffbare handlinger når ikke annet er bestemt ved lov. Overtredelse av straffebud med en strafferamme på to år eller mindre kan unnlates hvis ”allmenne hensyn” ikke tilsier annet.

Det vil her bli foretatt en subsidiær drøftelse der man tar utgangspunkt i at en lovfesting av en egen stalkingbestemmelse har funnet sted. Vil straffeprosessloven § 62 a slik den fremstår etter den nye endringen, være egnet til å gi den fornærmede et effektivt vern, når påtale nå må begrunnes i ”allmenne hensyn”? Det er altså påtalemyndigheten som eksklusivt avgjør hvorvidt det kan begrunnes i ”allmenne hensyn”. Det fremgår av strpl. § 252 (2) at det skal gå frem av påtalen at påtalemyndigheten eventuelt har funnet ut at ”allmenne hensyn” krever tiltale. Påtalemyndigheten vil dermed være forpliktet til å grunngi hvorfor man ikke anser det hensiktsmessig å påtale det aktuelle forholdet.

---

³⁴ Johs. Andenæs (2004) s. 533

Tidligere har man hatt 3 typer påtale: kombinasjon av privat- og offentlig påtale, utelukkende privat påtale og offentlig påtale. Endringen medfører altså at den fornærmede kan fremstå dårligere stilt og ikke lenger har mulighet til å anmode om påtale i sin sak. Etter endringen er påtalemyndigheten den eneste som skal vurdere dette. Påtalemyndigheten har også tidligere hatt mulighet til å unnlate påtale under henvisning til ”medmindre noget modsat er bestemt”.³⁵ Endringen er imidlertid ikke så stor i fornærmedes disfavør som den først fremstår. Straffeprosesslovens § 62 a, annet ledd stiller krav til påtalemyndigheten om at det skal legges vekt på overtredelsens grovhet, hensynet til den alminnelige lovlydighet og om den fornærmede, en annen som har lidt skade ved overtredelse, eller vedkommende berørte myndighet ønsker påtale. Påtalemyndigheten gis konkrete retningslinjer de skal vurdere og følge.

“Som nevnt i avsnitt 7.8 nedenfor foreslår den nåværende kommisjonen at påtale ikke i noe tilfelle skal være betinget av den fornærmedes begjæring. Fortsatt vil den fornærmedes holdning til om straffesak bør reises, kunne være av betydning, men da ved vurderingen av om allmenne hensyn tilsier påtale.”³⁶

Endringen i praksis vil slik jeg ser det være i fornærmedes favør. Endringen krever mer åpenhet og prosessen frem mot en konklusjon om at påtale eventuelt ikke skal finne sted, gjør at påtalemyndigheten må gjøre et grundigere arbeid på generell basis.

Den nye endringen i straffeloven vil innebære at dersom strafferammen for stalking er på 2 år eller lavere, kan påtalte unnlates hvis ”allmenne hensyn” ikke tilsier påtale. I praksis betyr dette at det er nå påtalen som krever særskilt begrunnelse (i ”allmenne hensyn”) og ikke unnlatelsen slik det tidligere var. Påtalemyndigheten har likevel ingen allmenn begrunnelsesplikt, så hvor stor denne endringen blir i praksis, faller hovedsakelig på påtalemyndigheten. Om dette refereres det:

“Når et forhold henlegges med hjemmel i § 62a annet ledd, skal en benytte de nye avgjørelseskodene i STRASAK om at allmenne hensyn ikke tilsier påtale (kode 029 eller 062). Påtalemyndigheten har ingen alminnelig begrunnelsesplikt når den treffer påtalevedtak, og det er derfor ikke påkrevd å gi noen nærmere redegjørelse for hvorfor straffeprosessloven § 62a an-

---

³⁵ Straffeloven av 1902 § 77

³⁶ NOU 2002:4 s. 181

net ledd er anvendt. Dersom henleggelsen påklages, bør imidlertid klageorganet begrunne sitt vedtak i tråd med vanlig praksis.”³⁷

Endringen gir dermed ikke ofre for stalking verken en bedre eller dårlige rett etter endringen med mindre henleggelsen påklages i medhold av straffeprosessloven. Da er klageorganet pålagt å begrunne sitt vedtak, som skal begrunnes ut fra vilkår ”allmenne hensyn”. Hvorvidt dette bidrar til at påtalemyndigheten gjør andre vurderinger etter endringer er vanskelig å si. Det er stor fare for at ressurser og økonomiske hensyn går på bekostning av grundig etterforskningsarbeid. Dette er imidlertid ingen særskilt situasjon for de som utsettes for stalking og prioriteringen kan trolig ikke tillegges påtalemyndigheten alene. Høyesterettsdommer dr.jur Magnus Matningsdal har uttalt at:

”Denne endringen aktualiserer et prosessuelt spørsmål i saker hvor retten nedsubsumerer fra et straffebud som ikke omfattes av strpl. § 62 a, til et straffebud hvor øvre strafferamme ikke overskrider fengsel i to år. (...) Ved straffebud hvor offentlig påtale var betinget av at ”allmenne hensyn” tilsa det, var regelen tidligere at retten ved omsubsumering til et slikt straffebud måtte hente erklæring fra kompetent myndighet om dette. Se for eksempel Rt. 1991 s. 431. Denne regelen kan ikke videreføres, i det ”allmenne hensyn” tidligere var et vilkår for å overhodet fremme saken. Etter strpl. § 62 a er regelen motsatt ved at allmenne hensyn derimot utelukkende gir grunnlag for å unnlate å fremme saken.”³⁸

7 STALKING I NORDISK RETT

Nedenfor vil jeg først gjøre en fremstilling av svensk rett som lovfestet en straffebestemmelse som forbyr ”stalking” i 2011. Vurderingen vil komme inn på forarbeider, loven og avgjørelser som er kommet etter innføringen av denne. Avslutningsvis vil jeg komme kort inn på dansk og finsk rett på området.

---

³⁷ RA-2015-2 punkt VIII s. 48

³⁸ Matningsdal, Magnus (2015)

7.1 Rettslig grunnlag

I svensk rett heter det som tilsvarer vår straffelov, for 'Brottsbalken' og er i all hovedsak bygd opp på samme måte som den norske, hva gjelder kapitteinndelingen, men også form på loven som sådan. "*Olagliga förföljelse*" som tilsvarer stalking er hjemlet i Brottsbalkens kapittel 4 – om brott mot frihet och frid i § 4 b³⁹:

4 b § Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,
2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,
5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,
6. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
7. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,
8. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
9. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller
10. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

2 st.

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år. Lag (2013:366).

Bestemmelsen er bygd opp slik at det finnes et antall (egne) "brottstyper" angitt, og om tilstrekkelig mange av de finnes, og vilkårene forøvrig er oppfylt, både i første og annet ledd i bestemmelsen, så kan straffeforfølgelse etter bestemmelsen bli aktuelt. Av kommentaren til Brottsbalken⁴⁰ kan vi dra ut noen sentrale punkt ved stalkingvurderingen i svensk rett:

---

³⁹Brottsbalk (1962:700), Kap. 4, § 4 b

⁴⁰Nilsson, Göran, Kommentarer till Brottsbalken

- I og med at fenomenet stalking er sammensatt og ofte består av ulike handlinger, anvendes de aktuelle brudd som inngår i stalkingen i konkurrans (flere forbrytelser begått av samme person). Det vil naturlig nok her være tale om realkonkurrans
- De ulike typer brudd for å idømme stalking er angitt i paragrafen og man kan ikke gå utover disse dersom man skal kunne dømmes for stalking
- For at stalkingbestemmelsen skal kunne anvendes må flere handlinger ha funnet sted. Dette fremkommer ved at formuleringen er ”brottsliga gärningar” er angitt i flertall.
- Brudd på besøksforbud inngår som mulig vilkår for stalking

Begrunnelsen for at de ulike vilkår for å idømme stalking *ikke* kan gjelde andre brudd enn angitt i paragrafen, er at man i det konkrete tilfellet kan gjøre en vurdering hvorvidt man vil idømme stalking, eller om andre brudd på Brottsbalken er mer sentrale. Da vil man dømmes for andre forhold som ikke inngår i § 4 a og det vil ikke være snakk om ”stalking” i lovens forstand.

I kommentaren til loven heter det også at *”Gärningar som var för sig är mindre allvarliga men sedda i ett sammanhang är de påtagligt integritetskränkande.”*⁴¹ Handlingene isolert sett må ikke nødvendigvis kvalifisere til stalking, men de må ses i sammenheng, og det avgjørende må være om de er integritetskrenkende. I forarbeidene uttales det flere steder at kriminalisering av ”olaga förföljelse” er innført for å oppnå en høyere straff for forbrytelser som innebærer gjentatte brudd på fornærmedes privatliv i situasjoner der hver enkelt av handlingene ikke utgjør en stor straff.⁴²

7.2 Straff for ”olaga förföljelse”

Et relevant spørsmål er hvorvidt straff utmåles og om overtredelsene i konkurrans blir mildere eller strengere enn de ellers ville vært, dersom man idømte ett forhold i stedet for å idømme flere og se de i sammenheng. Hvordan straff settes og hvilket nivå de ligger på, er en faktor

---

⁴¹ Brottsbalk (1962:700) - Kommentar til loven ved § 4 b

⁴² Prop 2010/11:45 s. 67, 68 og 76

som påvirker den allmenn- og individualpreventive effekten regelen har. Om dette uttales det i kommentaren til Brottsbalken:

”Maximistraffet för olaga förföljelse är vidare så högt att inget av de ingående brotten kan anses allvarligare än olaga förföljelse, ens med en tillämpning av bestämmelserna i 26.kap om förhöjt straffmaximum vid flerfaldig brottslighet (jfr a. prop. s. 73. f.; se även kommentaren till 4 a §.)

I praksis er det lagt opp til konkurrans i denne bestemmelsen. For at man skal idømme ”stalking” må to eller flere av vilkårene (”brottstypar”) i bestemmelsen være oppfylt og da taler man i praksis om konkurrans.

7.3 Rettspraksis

Siden innføringen av loven i 2011 er det ikke mange tilfeller av ”olaga förföljelse” som har vært oppe for Högsta domstolen. I arbeidet med denne avhandlingen har jusprofessor Claes Lernestedt⁴³ ved Stockholms Universitet vært til god hjelp. Han erkjenner at Sverige har et langt dårligere system for rettskilder enn Norge har på f.eks. Lovdata. Mye er lukket, lite tilgjengelig og kostbart. Noen rettsavgjørelser fra Högsta Domstolen ligger åpent, men underettspraksis i sin helhet er ikke åpent for alle. Det gjør at det er vanskelig å få en fullstendig oversikt med mindre man har den fulle tilgang.

NJA 2013 s. 1227 er den eneste dommen fra HD som er inntatt i avhandlingen. Denne avgjørelsen går helt i kjernen av ”olaga förföljelse” og dommen gir gode drøftelser for hvorvidt man står ovenfor en kriminell handling. Dette er også den eneste dommen fra HD som er nevnt i lovkommentaren, noe som underbygger min vurdering ytterligere.⁴⁴ Dommen er av prinsipiell karakter og gir gode generelle retningslinjer for hvordan man vurderer ”olaga förföljelse”. I dommen finner vi en beskrivelse ”om brottet olaga förföljelse” som belyser godt hvordan HD gjør sine vurderinger:

---

⁴³ Personlig meddelelse, Claes Lernestedt

⁴⁴ Nilsson, Göran, ”Kommentar till Brottsbalken” (1962:700)

”Hur många sådana gärningar som krävs och vilket samband som ska föreligga mellan dessa för att det ska anses vara fråga om en kränkning i den mening som avses enligt bestämmelsen är att bedöma med utgångspunkt i gärningarnas karaktär. Det **krävs inte något särskilt syfte**⁴⁵ för att handlandet ska utgöra en förföljelse.”

Av min uthevelse ovenfor ser vi at svensk rett ikke krever at det foreligger noe særskilt motiv for at man idømmer en stalking-straff. Videre understrekes det at omstendigheter utenfor tiltalen *kan* ha betydning for om helhetsbildet til om det dømmes for ”olaga förföljelse”.

”Om en person gör sig skyldig till olaga hot och detta samtidigt innebär en överträdelse av ett kontaktförbud ska den tilltalade dömas i brottskonkurrens, dvs. för båda brotten (se prop. 1992/93:141 s. 31; jfr även NJA 2008 s. 1010).”

I RH 2013:51 hadde den tiltalte overtrådt besøksforbud seks ganger på under to måneder, samt gjort seg skyldig i et enkeltstående brudd på loven mot samme person. Dommen skisserer samtidig den nedre grense for ”stalking”. I dette tilfellet tok stalkeren kontakt med offeret mens hun var ute og luftet hunden, satt på egen veranda, handlet i dagligvarebutikken, var på besøk hos andre familiemedlemmer og hun var på arbeidsplassen.

I dommen uttaler både vitner og tiltalte selv at *”(...) kan ha sett honom i bil men han har inte följt efter henne” og ”allt är överdrivet och uppförstorat av I.Å. När de stött på varandra, vilket har hänt slumpvis, är det I.Å. som har kontaktat honom”*.

Det er dette domstolen sikter til når de uttaler at deler av saken ikke rammes av lovens ”stalkingbestemmelse”. Det kan likefullt være stalking, noe det også er – men det vil ikke kunne rammes av den stalking man har valgt å kriminalisere. Det fremkommer godt i denne saken. Det syns å foreligge en slags aksept mellom partene i denne saken, og muligens ikke en erkjennelse av man står ovenfor ”stalking” siden offeret har invitert til dialog når tiltalte selv ikke har det.

---

⁴⁵ Min utheving

7.4 Rapport 2015:2 (Brå) ”Olaga förföljelse – Tillämpningen av den nya straffbestämmelsen”

7.4.1 Innledning

Brå står for ”Brottsforebyggande rådet”. Brottsforebyggande rådet er en myndighet, til forskjell fra er offentlig nedsatt utvalg i Norge. I følge Brå selv, er de en myndighet hvor dets oppgave er å drive strafferettslig preventivt arbeid blant annet gjennom å spre kunnskap om rettsvesenets reaksjoner på brudd.⁴⁶ Brå-rapporten (2015:2) var en bestilling fra regjeringen, der rådets mandat er å undersøke hvordan den nye bestemmelsen om stalking har fungert. Rapporten er den nyeste som foreligger (januar 2015) og på sitt felt er den veldig gjennomarbeidet. Rapport 2015:3 om ”Kontaktförbud” – En utvärdering av ändringarna i lagen 2011 må ses i sammenheng med rapporten om ”Olaga förföljelse” (januar 2015).

7.4.2 Svakheter etter lovfesting i følge rapporten

De første årene etter i ikrafttredelse av loven var det lite anmeldelser på ”olaga förföljelse”. I følge rapporten kan det være flere grunner til dette, men én grunn i følge rapporten er: *”att varken den som anmäler eller polis och åklagare alltid är uppmärksamma på att de anmälda händelserna kan utgöra olaga förföljelse”*.⁴⁷ Det problematiseres med andre ord at stalking kompliseres av sin ”natur” og sammensatthet og at selv ikke de som skal håndheve loven alltid vet at de står ovenfor et stalkingtilfelle. Selv med et utvalg som Brå, som driver aktivt med informasjonsformidling, har man foreløpig ikke lyktes med kunnskapsformidlingen knyttet til ”stalking”.

En annen forklaring kan i følge rapporten være at *”polis och åklagare ofta inte uppmärksammar att händelserna tillsammans kan vara olaga förföljelse, förrän en utredning av underbrotten inletts.”* Rapporten peker på at stalking via telefon og internett er gjennomgående. Dette er etterprøvbare handlinger *hvis* offeret beholder disse. Rapporten peker imidlertid på et

---

⁴⁶ Brå (2015) ”Om Brottsforebyggande rådet”

⁴⁷ Rapport 2015:2 s. 6

annet problem ved fenomenet, nemlig at ”De gärningar som är svårast att bevisa är sådana där gärningspersonen på olika sätt har markerat sin närvaro”⁴⁸

7.5 Nordisk rett for øvrig

Både Sverige, Danmark⁴⁹ og Finland har såkalte anti-stalking lover. I Danmark kom loven i 2011, mens den finske lovreguleringen kom i 2014. Den finske lovgivningen er vanskelig å forholde seg til, mest grunnet språklige utfordringer. I arbeidet med avhandlingen har jeg fått oversatt en artikkel⁵⁰ fra rettspsykolog Helinä Häkkänen fra Finland, som trolig er skrevet rett i forkant av lovgivningen. Det finnes ingen dato i det aktuelle dokumentet, så det er vanskelig å tidfeste. Hun bruker de samme argumenter for lovfesting og tar utgangspunkt i samme psykologiske referanser som både Norge, Danmark og Sverige gjør på dette feltet, herunder Mullen, Pathé & Purcell m.fl., så temaet vil bli tilstrekkelig opplyst opp mot nordiske land uten at finsk og dansk rett er inntatt.

En annen grunn til avgrensningen mot svensk rett er at Sverige har prøvd spørsmålet i praksis i større grad og har i tillegg mer tilgjengelig rettsstoff enn Danmark. Plass- tid og tilgjengelighetshensyn gjør derfor at svensk rett er det beste å ta utgangspunkt i.

8 BEHOVET FOR LOVFESTING I NORSK RETT

8.1 Innledning

En undersøkelse fra SIFER sør/øst (sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatrisk nasjonalt kompetansenettverk), viser at 16 prosent av alle nordmenn mellom 20 og 59 år har opplevd, opplever eller vil oppleve å bli stalket i løpet av livet.⁵¹ Mange som utsettes for stalking anmelder ikke dette som et straffbart forhold. Det synliggjør kompleksiteten med stalking. Dersom stalkereren er en ukjent, kan stalkingen i starten virke uskyldig eller kun plagsom⁵². Stalkingen

---

⁴⁸ Rapport 2015:2 s. 8

⁴⁹ Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

⁵⁰ Häkkänen, Helina, ”Vainoaminen”

⁵¹ Narud, Kjersti, Friestad, Christine, Dahl, Alv. A (2013)

⁵² Øverland, Svein (2012) s. 17

foregår over tid og det består av ulike handlinger. I tillegg er motiv for en stalker ofte vanskelig å definere noe som kompliserer en eventuell påtale og videre tiltale og straff ytterligere.

Det er ikke en straffbar handling å sende blomster, sende daglige tekstmeldinger eller å flytte gjenstander utenfor bopel til en annen. Det kan virke urimelig å anmelde noen for tilsynelatende uskyldig oppmerksomhet, selv om det ofte strekker seg over lang tid. Terskelen for å anmelde stalking som et straffbart forhold vil ofte være lavere for en offentlig person enn for ikke-offentlig person. Rapporten basert på en undersøkelse gjort blant Stortingets medlemmer underbygger dette.⁵³ Undersøkelsen viser at blant de spurte er det tale om en annen og mindre skremmende type stalking når det gjelder stalking av offentlige personer. De offentlige personene som ble spurt opplevde ikke stalkingen som traumatisk i like stor grad som befolkningen forøvrig.⁵⁴ Handlingen isolert sett virker uskyldig og mange lar være å anmelde i frykt for å ikke bli trodd. Viser her til Sverige, hvor det som nevnt ble uttalt at *"De gärningar som är svårast att bevisa är sådana där gärningspersonen på olika sätt har markerat sin närvaro"*⁵⁵.

Som vi ser av definisjonen i kapittel 2 innebærer stalking vedvarende, uønsket oppmerksomhet fra stalkeren rettet mot et offer. Dette er beskrivende for stalking generelt. Netthets og/eller cyberstalking er noe alle de nevnte typologiene kan bruke som verktøy for å oppnå den ønskede kontakten, men fremgangsmåten skiller seg ut ved at den er etterprøvbare, forutsatt at bevis tas vare på.⁵⁶ Jeg vil videre i dette punktet drøfte hvorvidt det nye lovverket som vi nå forholder oss til, er tilfredsstillende materielt sett. Dette vil også bidra til å vise om det er *tilstrekkelig* endring i favør av de som blir utsatt for stalking. Videre vil jeg drøfte hvorvidt det er et reelt behov for lovfesting i Norge. Hvis ja, hvor enkelt er det å finne en tilfredsstillende bestemmelse for et omfattende og dynamisk område som stalking?

---

⁵³ Narud Kjersti, Dahl, Alv. A (2015)

⁵⁴ Den aktuelle rapporten har ikke en juridisk akademisk tyngde. Den er likevel med på å belyse hvor stor forekomst det er av stalking blant norske Stortingspolitikere, som eksponeres mye i media i kraft av sin stilling. Det er forsket lite på dette området på Norge, så det er grunn til å tro at denne rapporten foreløpig kan sies å ha relevans

⁵⁵ Brå 2015:2 s. 8

⁵⁶ Med 'etterprøvbare' menes her bevis som for eksempel SMS, meldingslogg, Facebook-logg og mail

8.2 Rettspraksis på området

8.2.1 Innledning

Deler av rettspraksisen er fremstilt under rettskilder ovenfor og det vil bli noen gjentakelser derfra, da det av pedagogiske hensyn anses nødvendig for å få den fulle oversikt. Nedenfor vil det bli referert både til Høyesterett, lagmannsrett og tingrett. Selv om vekten på dommene fra underrettsinstansene rettskildemessig er lav, vil dommene likevel være interessante siden rettskildematerialet knyttet til stalking generelt er magert.

8.2.2 Rt. 2013-588

Fra Høyesterett har jeg kun funnet tre dommer av interesse. Rt. 2013-588 er i utgangspunktet en prinsipiell avklaring av Statens plikt etter EMD til å beskytte og sikre borgere mot forfølgelse, i den aktuelle sak en langvarig, truende og skremmende forfølgelse, men som hadde elementer av stalking – hvor ”stalking” også er nevnt med ord. Dommen problematiserer at beskyttelsen til enkeltmennesker går på bekostning av krevende og komplekst politiarbeid og at rammen av fastsatte prioriteringer og ressursmessige rammer setter skranker for effektiv oppfyllelse av Statens ansvar etter EMK, men også Statens ansvar av håndhevelse av egen rett. Tiltalte har drevet med langvarig, truende psykisk trakassering og terrorisering. Han har gjennom de mange år med trakassering blitt pågrepet, varetektsfengslet, blitt ilagt besøksforbud, han har sendt trusler via bekjente, tatt kontakt med fornærmede via telefon mens hun har sittet i avhør, mottatt forelegg for utallige brudd på besøksforbud med hjemmel i Straffeloven § 342, annet ledd, fremsatt trusler til fornærmede under soning og fornærmede har utallige ganger tatt kontakt med sitt politidistrikt for å få ytterligere beskyttelse.

Tiltalte hadde også sendt to julekort til fornærmede, som hun overleverte til Politiet, men i følge politiets rapporter ”ikke sees å inneholde noen åpenbare trusler”. I de senere tiltalebeslutninger, er dette elementet ikke inntatt.⁵⁷ Etter min mening viser dette at politiet på daværende tidspunkt ikke hadde innsikt i det psykologiske aspektet og kompleksiteten med stalking. Straffen til tiltalte endte på fengsel i 2 år, hvorav 8 måneder var betinget.

---

⁵⁷ LB-2011-63811 avsnitt 5 flg.

8.2.3 Rt. 2014-23

I Rt. 2014-23 hadde tiltalte hadde på to dager hatt 152 oppringninger og 114 sms til fornærmede. Oppringningene og sms'ene hadde "grov språkbruk og sjikanerende innhold". Straff ble fastsatt til fengsel i 21 dager. Jeg mener dette ligger innenfor hva nye § 266 kan ramme og at denne i så fall havner i øvre sjikt. Saken inneholder intens kontakt, men til forskjell fra hva stalking innebærer er det ikke vedvarende og det strekker seg ikke over tid. I saker hvor tidsaspektet er som denne *kan* det vernet nye § 266 gir være tilstrekkelig. Det som imidlertid taler imot å benytte § 266 i denne saken, er at det er tale om besøksforbud som er brutt. Fra behandlingen i lagmannsretten i denne saken, nevnes det at tiltalte har vært ilagt besøksforbud tidligere.

8.2.4 Rt. 2002-78

I Rt. 2002-78 ble straff fastsatt til 11 måneders fengsel. Fornærmede var her utsatt for overgrep av tiltalte.

"Det foreligger dessuten gjentatte overtredelser av oppholds- og besøksforbud, fastsatt av politi og domstol. Gjennom forholdsvis milde reaksjoner i tidligere avgjørelser har domfelte fått en rekke sjanser til å forandre sin atferd overfor fornærmede, uten at han har benyttet sjansene."⁵⁸

Etter mitt syn viser dette at domstolen ser at det ofte foreligger gjentatte overtredelser på oppholds- og besøksforbud. Han har fått sjansen til å forbedre seg, men har ikke tatt denne muligheten. Jeg mener det viser at vi mest sannsynlig mangler det helhetlige vernet knyttet til stalking. Med vernet siktes det her ikke først og fremst til straff, men til hvordan vernet oppleves for den som utsettes for det. Min påstand er at klassifikasjon eller erkjennelse av stalking som en rekke hendelser over tid av ulik art i norsk rett, kan være like virkningsfullt som straff for den som utsettes for det.

---

⁵⁸ s. 81 i dommen

8.2.5 10-066186TVI-OTIR/08

Av underrettspraksis har jeg funnet to interessante dommer. Den ene er den samme saken som først nevnt under Høyesterettspraksis, men siden anken til Høyesterett gjaldt en prinsipiell avklaring knyttet til Norges ansvar etter EMD, fant jeg det hensiktsmessig å innta tingsrettsbehandlingen her, da den reiser interessante spørsmål knyttet til stalking som er utelatt i handlingen i Høyesterett.

I 10-066186TVI-OTIR/08 ble fornærmede sammenhengende forfulgt fra 1998-2004. Tiltalte var mer eller mindre sammenhengende underlagt besøksforbud i denne perioden. I 2000 ble tiltalte dømt til fengsel i 90 dager for to tilfeller av brudd på besøksforbud. Tiltalte ble videre i 2001 varetektsfengslet og senere tilkjent et mindre beløp i oppreisning i anledning varetektsfengslingen. Dette grunnet psykiske problemer og soningsdyktighet. Dette er et ganske ”normalt” hendelsesforløp i saker relatert til stalking. Til dette har vi støtte i en sakkyndigvurdering i samme tingrettsdom. Her var det element av både fysisk vold og psykisk forfølgelse, men det sier likevel noe om hvordan det fra et psykologisk perspektiv oppleves: ”I tilleggserklæring av 21.01.2011 fra professor Noreik antas selve det fysiske overgrepet å ha betydd mindre enn den stadige forfølgelsen hun har følt seg utsatt for og den angsten og utryggheten dette har gitt”.⁵⁹

8.2.6 14-021739MED-STRO

Denne tingrettsdommen problematiserer mye av det som danner grunnlaget for denne avhandlingen. I tillegg er den av nyere dato; fra 18.mars 2014. Dommen ble avsagt i Sør-Trøndelag Tingrett. Det er kun tiltalens post II og III som er av interesse. Tiltalens post II og III omhandler gamle § 390 a og straffeloven av 1902 § 342 (1) bokstav c, jf. strpl. §§ 222 a eller 222 b.

I denne saken har tiltalte ved flere anledninger sendt meldinger til fornærmede, noen ganger også et stort antall. Med stort antall viser dommen til ca. 20 meldinger på én dag⁶⁰. Tiltalte har også oppsøkt fornærmede et stort antall ganger ved hennes bopel og gitt uttrykk for det

---

⁵⁹ s. 8 i Tingrettsdommen (10-066186TVI-OTIR/08)

⁶⁰ s. 4 i dommen

gjennom SMS. I hele perioden har han vært underlagt besøksforbud i medhold av § 343 jf. 222 a.

Under tiltalens post II står det at *“Tiltalte forholdt seg ikke til at forholdet var slutt og X sitt tydelige budskap om at hun ikke ønsket videre kontakt med han.”*⁶¹ Dette er en helt klassisk stalker sett fra psylogisk perspektiv, jf typologiene ovenfor, herunder erotomani, den avviste stalker og kjærlighetssøkende stalker. I tillegg inviterte han X på middager, sendte Facebook-forespørsel og “oppdateringer” på sitt følelsesliv og praktiske hendelser i dagliglivet. Her bærer tiltalte preg av å ha et forvrengt bilde på virkeligheten, som gjør at han virkelig tror at hans kjærlighet og hans behov er gjensidig. Det skilles seg således fra en klassisk “forfølger”, hvor eneste motiv er å forfølge og plage og/eller skremme vedkommende han/hun forfølger. Dette mener jeg er helt i kjernen av stalking og problematikken knyttet til det. En annen interessant uttalelse i dommen er under post II. *“Politiet konstaterte at besøksforbudet ikke ga X tilstrekkelig beskyttelse og tiltalte ble på denne bakgrunn ilagt daglig meldeplikt den 8.januar 2014”*.⁶²

Denne avhandlingen problematiserer at mye av utfordringen knyttet til lovfesting av en bestemmelse, ligger i hvor etterprøvbart stalking som fenomen er. Det er ofte sammensatt og består av lovlige handlinger (i lovens forstand), selv om de er av stort omfang. Dette kommer også frem i dommen *“Tiltalte er ikke tiltalt for å ha oppholdt seg utenfor X sin leilighet på de angjeldende tidspunkt”*⁶³. Lovens beviskrav er at det skal være bevist utover en enhver rimelig tvil og det trengs ikke utdypes ytterligere hvorfor dette er problematisk. Det ligger i stalkingens natur.

“Det forhold at tiltaltes intense og invaderende framstøt overfor henne ikke ble påvirket av verken besøksforbud eller meldeplikt ble opplevd svært skremmende og bidro til å forsterke følelsen av at det var ingenting hun kunne gjøre for å beskytte seg mot tiltalte”⁶⁴.

---

⁶¹ s. 4 i dommen

⁶² s. 5 i dommen

⁶³ Tiltalte oppfylte likevel de subjektive og objektive straffbarhetsvilkår og domfelles på grunnlag av skremmende meldinger (men ble ikke dømt for å ha oppholdt seg ulovlig) jf dommen s. 6

⁶⁴ s. 9 i dommen

Også domstolen mener at fornærmede har krav på større beskyttelse enn han/hun blir gitt i dag og erkjenner samtidig et vanskelig bevisspørsmål: “Denne type overgrep er vanskelig å kontrollere og kan vanskelig følges opp på annen måte enn at det markeres merkbart når det foreligger brudd på forbud”⁶⁵. Her ligger det gode verktøy i bunn og min oppfatning er at det langt på vei kan brukes som argument for at man inntar brudd på kontaktforbud som ett av flere vilkår i en eventuell stalking-bestemmelse. Dommen til tilalte endte på 60 dager fengsel, men tiltalten inneholdt en post I som gjaldt helt andre forhold. Det er vanskelig å lese ut av dommen hvor stor del av straffen som rent faktisk gikk på overtredelsene av §§ 390 a og 222 a/342 (1).

Skisseringen av bestemmelsen og argumenter for hvorfor den bør være utformet slik, kommer under rettspolitiske vurderinger i kapittel 9.

8.3 Virkemiddelet besøksforbud og loggføring av dette

Besøksforbud er hjemlet i Straffeprosesslovens § 222 a, punkt b) og c):

”Påtalemyndigheten kan nedlegge påstand om besøksforbud dersom det er grunn til å tro at en person ellers vil forfølge en annen person, eller på annet vis krenke annens fred”.⁶⁶

Besøksforbud blir ofte brukt på stalkingtilfeller, men ut fra det vi kan få ut av rettspraksis på dette området, så er nok virkemiddelet neppe så effektivt og beskyttende som det burde vært. Besøksforbud skal verne offeret, men det ser ut for at det har liten eller ingen reell trygghet og virkning.⁶⁷ Antall anmeldelser for brudd på oppholds-/besøksforbud (forseelse) har økt med tre prosent siste året. Fra 1884 i 2013 til 1941 i 2014. I hele femårsperioden var det en økning på 18 prosent.⁶⁸ For å få mer klarhet i hvorfor systemet ikke ser ut til å fungere som det burde, må man gå internt i politiet. Det ligger under politiets myndighet å vurdere om vilkårene i Straffeprosesslovens § 222 a er oppfylt og besøksforbud kan innvilges.

---

⁶⁵ s. 9 i dommen

⁶⁶ Reaksjonsbestemmelse i straffeloven av 1902 § 342 (1) og i straffeloven av 2005 § 168 (1) bokstav b

⁶⁷ Se blant annet 14-021739MED-STRO s. 9

⁶⁸ Politidirektoratet (2014) s. 15

Det som er nevnt ovenfor knyttet til stalkingens kompleksitet kompliseres ytterligere av at Politiets interne systemer pr. november 2015 ikke gjør det mulig å få en samlet oversikt over hvilke forhold det innvilges besøksforbud for. Det er dermed ikke mulig å få en nøyaktig statistikk på hvor mange brudd som er knyttet til forfølgelse/stalking. Fra 2012 har det imidlertid vært mulig å ta ut tall på antall brutte besøksforbud i de respektive politidistrikt, men ingen oversikt knyttet opp mot de enkelte straffebestemmelsene som sådan.

I tillegg vil ikke Politidirektoratets rapport om ”Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling” fra 2014 gi svar på hvor mange gjerningsmenn det er og hvor stor gjentakelsesfare det er. Alle legges som ny sak og registreres ikke på individnivå. Brudd på vedtak om oppholds-/besøksforbud, er en straffbar handling (forseelse) og registreres i politiets straffesaksregister (STRASAK). STRASAK gir imidlertid ikke opplysninger på *individnivå*, og tallene gjenspeiler derfor kun antall anmeldelser, men ikke antall gjerningsmenn. *”På grunn av mangler ved dagens statistikkføring er det ikke mulig å hente ut informasjon om antall ilagte besøksforbud på annen måte enn ved manuell telling. I politiets registersystem STRASAK registreres kun straffbare handlinger.”*⁶⁹ En gjerningsperson kan være registrert i flere enn ett forhold. For å finne opplysninger på individnivå, må hver enkelt sak åpnes.⁷⁰ Det er grunn til å anta at dette stiller seg annerledes etter ikrafttreddelsen av ny lov. For å få den fullstendige oversikten på ilagte besøksforbud og grunnlaget for dette må man per i dag inn i hver enkelt sak, i hvert enkelt politidistrikt. Svakheten med denne registreringen problematiseres også i Statsbudsjettet for 2016:

”Evalueringen skal i tillegg omfatte en vurdering av dagens registreringsmåter i politiets straffesaksregister (STRASAK). Nå er det bare brudd på vedtak om besøksforbud som registreres i politiets straffesaksregister. Dette begrenser muligheten til å foreta mer inngående analyser av utviklingen, samt iverksette mer treffsikre forebyggende tiltak.”⁷¹

Av hensyn til tid har det ikke vært mulig for meg i mitt arbeid med avhandlingen å gå inn i hver enkelt sak og det kan av den grunn vanskelig utledes noe statistikk på dette. Det eneste Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet på det tidspunkt avhandlingen skri-

---

⁶⁹ Ot.prp nr. 58 (2008-2009) s. 6

⁷⁰ Politidirektoratet (2014)

⁷¹ Prop 1 S (2015-2016) s. 227

ves kan si, er at dette forhåpentligvis bedrer seg nå som den nye straffeloven er trådt i kraft og IKT-system oppgraderes⁷². Statsbudsjettet 2016⁷³ har budsjettert med midler knyttet til denne problematikken: *”Stortinget ber regjeringen om å gjennomgå og evaluere ordningen med besøksforbud etter straffeprosessloven § 222a, og forelegge resultatene for Stortinget på egen måte.”*⁷⁴ Grunnlaget for vedtaket er at Justis- og beredskapsdepartementet vil starte arbeidet med en helhetlig evaluering av besøksforbud som beskyttelsestiltak og at politiets bruk av dette tiltaket skal evalueres.

Det er utenfor denne avhandlingens rekkevidde å vurdere hva som bør gjøres innad i politiet for å møte disse utfordringene, men det synes klart at dette kompliserer en effektiv håndhevelse av en eventuell stalking-bestemmelse og vil neppe tjene det formålet den ønsker å tjene.

8.4 Skillet vern/strafferettsvern

Det eneste middelet et offer for stalking har for å bli beskyttet i dag, er gjennom besøksforbud og/eller kontaktforbud og hemmelig adresse⁷⁵. Av rettspraksisen som er inntatt i kapittel 5 og 8 kan vi se at dette ofte blir brutt og den eneste sikkerheten offeret kan få, er dermed mer en formalitet og falsk trygghet, mer enn det er en reell trygghet. Sak 14-021739MED-STRO underbygger dette:

“Det forhold at tiltaltes intense og invaderende framstøt overfor henne ikke ble påvirket av verken besøksforbud eller meldeplikt ble opplevd svært skremmende og bidro til å forsterke følelsen av at det var ingenting hun kunne gjøre for å beskytte seg mot tiltalte”.⁷⁶

Når man taler om ’vern’ sikter man ofte til det vernet man rent faktisk opplever, ikke hvordan det ideelt sett ville vært og hvilke verktøy man har tilgjengelig for å oppnå det. Det sistnevnte vil gå under ’strafferettsvern’.

---

⁷² Personlig meddelelse, Line Nersnæs, Politiavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet

⁷³ Prop 1 S (2015-2016) s. 266

⁷⁴ Prop 1 S (2015-2016) s. 226, vedtak nr. 610

⁷⁵ Straffeprosessloven § 222 a

⁷⁶ s. 9 i dommen

Sammenholdt med tingrettsdommen fra Sør-Trøndelag tingrett ovenfor, understreker også en fersk tingerettsrettsdom fra Follo tingrett dette⁷⁷. Tiltalte i denne saken hadde gjentatte ganger brutt besøksforbudet, hadde drevet med telefon- og sms-terror og ved et tilfelle lagt seg på panseret på bilen til offeret så han ikke klarte å komme seg unna. Dette er et typisk stalkingtilfelle, med gjentatte brudd på besøksforbud over lang tid, hvor stalkeren har gjort stor skade på både offeret, offerets samboer og offerets familie uten at de i tilstrekkelig grad har fått beskyttelse. Tiltalte har hele tiden samtykket til besøksforbudet når de har blitt forkynt, men har senere brutt dette. Dette fremkommer klart nederst på s. 15 i dommen: *”Tatt i betraktning at tiltaltes adferd har pågått i flere år, med høy intensitet, til tross for flere ilagte besøksforbud”*. Det finnes flere typer strafferettsvern, i form av blant annet voldsalarm, kontaktforbud og hemmelig adresse. Jeg vil nedenfor utdype en fjerde type strafferettsvern som kan være et mulig strafferettsvern for stalkingtilfeller.

8.5 Elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm)

Et verktøy som brukes på forfølgelse og stalkinglignende tilfeller er mobil voldsalarm. En mobil voldsalarm er i praksis en modifisert mobiltelefon. Alarmen er knyttet direkte til politiets operasjonssentral. Idet alarmen utløses, oppnås det direkte kontakt mellom den voldsutsatte og politiet. Samtidig får politiet tilgang til viktig informasjon om alarmbrukeren, og om trusselsituasjonen slik den er beskrevet av den trusselutsatte i tidligere samtaler med politiet.⁷⁸ Utfordringen med bruk av mobil voldsalarm ved stalking-tilfeller, slik jeg ser det, er at ansvaret ligger på den stalking-utsatte. Vedkommende sitter med voldsalarmen, som er hans eller hennes verktøy for å sikre egen trygghet. Et mulig verktøy som vil kunne styrke vernet for de utsatte på en annen måte enn mobil voldsalarm gjør, er elektronisk kontroll. Dette blir også kalt omvendt voldsalarm. Skillet mellom elektronisk kontroll og mobil voldsalarm, er hvor byrden ligger – og om den ligger hos offer eller gjerningsmann. Dette er også drøftet i forarbeidene som det vil bli referert til nedenfor.

Kontaktforbud med elektronisk kontroll i medhold av straffeloven av 1902 § 33 femte ledd, straffeloven av 2005 § 56 er et *rettighetstap* som idømmes av retten som del av straffutmå-

---

⁷⁷ 14-094284MED-FOLL

⁷⁸ Ot.prp nr. 25 (2008-2009) punkt 2.1.1.4

lingen for å beskytte en eller flere personer fra domfelte. Elektronisk kontroll idømmes når det anses nødvendig for at kontaktforbud skal bli overholdt.

” Elektronisk kontroll vil særlig være aktuelt å ilegge ved domfellelse på brudd på kontakt- eller besøksforbud, jf. straffeloven § 342 eller når forfølgningen av en annen person eller krenkingen av en annens fred allerede har materialisert seg. (Ot.prp. nr 25 (2008-2009) side 14 og side 20 første spalte.) Domfeltes historikk skal og vektlegges. Hovedhensikten med bruk av elektronisk kontroll i forbindelse med kontaktforbud er å gi fornærmede bedre beskyttelse”

En lagmannsrettsdom av nyere dato⁷⁹ er med på å belyse hvilke forhold som i dag kan være gjenstand for elektronisk kontroll og hvilken argumentasjon som ligger bak illeggelsen av det. *”Lagmannsretten viser til det som er sagt ovenfor om risikoen for at tiltalte på ny vil plage familien”*. Risiko er altså et moment som domstolen legger vekt på ved idømmelse av elektronisk kontroll og domstolen anser det nødvendig for overholdelse av kontaktforbudet at elektronisk kontroll benyttes. *”Ileggelse av elektronisk kontroll vil følgelig representere et vesentlig inngrep i tiltaltes bevegelsesfrihet, men hensynet til familien B må gå foran tiltaltes interesser.”*

Regjeringen vil nå vurdere ordningen med omvendt voldsalarm på ny. *“Prøveprosjektet er en del av regjeringens innsats mot vold i nære relasjoner og et ledd i arbeidet med å bedre beskyttelsen av personer som utsettes for vold eller trusler om vold av en kjent gjerningsperson.”*⁸⁰ Bakgrunnen for dette er at prosessen frem mot en domstolsbehandling er både tidkrevende og en stor påkjenning for de som i det daglige opplever en trussel knyttet til brudd på kontakt- eller besøksforbud. Et interessant utsagn som kom i forkant av lovfestingen av elektronisk kontroll i straffeloven av 1902 i en Ot.prp. fra 2008-2009 sier at:

” Både ved mobil voldsalarm og de øvrige beskyttelsestiltakene som er nevnt over, er det som regel den truede personen som bærer byrdene ved tiltaket - ved at dennes bevegelsesfrihet innskrenkes. Få tiltak, med unntak av bestemmelsene om besøksforbud og kontaktforbud, har hatt som målsetting å begrense den potensielle volds- og trusselutøverens handlingsrom.”

---

⁷⁹ LB-2015-93583

⁸⁰ Ot.prp 58 (2008-2009)

Det kan dermed se ut som det tidligere er problematisert, men at man foreløpig ikke har gjort noe med det. Alt tyder på at man nå ser annerledes på saken. I samme Ot.prp. ble det også uttalt at:

” I arbeidet med å øke tryggheten og sikkerheten for ofre for vold og trusler ytterligere, særlig ofre for vold i nære relasjoner, er det etter departementets vurdering behov for virkemidler som i større grad innskrenker trusselutøveren - og ikke den truedes - bevegelserfrihet.”

Ordningen med kontaktforbud med omvendt voldsalarm (OVA) ble vedtatt i 2009 og trådte i kraft 1. februar 2013⁸¹. Politiet har ansvaret for ordningen, men kriminalomsorgen bidrar i utvikling og drift. Ordningen er et godt utgangspunkt, men har forbedringspotensial på tidsperspektivet. For de som utsettes for stalking er det viktig med et *reelt* vern så raskt som mulig. Ser vi til Sverige har de nylig (2013) innført en ordning med at ”åklagarmyndigheten” sammen med politiet kan iverksette besøksforbud med elektronisk kontroll.⁸² Dette er et langt med effektivt ”verktøy” enn en domstolsbehandling, som i mange tilfeller vil utsette den voldsutsatte/fornærmede for en stor påkjenning, all den tid det ofte tar tid å beramme en sak.⁸³ Det er denne modellen regjeringen nå har tatt utgangspunkt i med sitt forslag om en annen modell for å effektivisere dette verktøyet.

8.6 ”Forfølgelse” i straffeloven av 2005

Er bestemmelsene knyttet til forfølgelse i den nye straffeloven tilfredsstillende avgrenset? Nedenfor er vilkårene fra begge bestemmelsene tatt ut for å se om den nye straffeloven har endret ordlyd til fordel for de som utsettes for stalking.

§ 390 a i Straffeloven av 1902 innehar følgende vilkår:

- Skremmende
- Plagsom
- Hensynsløs adferd
- Krenker annens fred

---

⁸¹ RPOD-2013-3

⁸² Rikspolisstyrelsens författningssamling (2013)

⁸³ Adresseavisen, 12.oktober 2015

§ 266 i Straffeloven 2005 oppstiller disse vilkår:

- Skremmende
- Plagsom
- Hensynsløs adferd
- Krenker annens fred

Som vi ser er det stor fare for at den nye bestemmelsen med de materielle vilkår den inneholder blir for generell til at man fanger opp de mange ”stalkere” som man etter den gamle loven ikke får domfelt. I tillegg kan den med fordel utformes i en mer moderne språkdrakt. Ordlyden fra 1953 gjør seg mer eller mindre gjeldende også etter endringen. Den eneste materielle endringen er at medvirkning ikke straffes på samme måte, jf. endringen av medvirkningsbegrepet av den nye straffeloven.⁸⁴

8.7   Utvikling og endring av § 390 a

I og med at straffeloven av 2005 nylig er trådt i kraft og dermed ikke innarbeidet og prøvd i praksis som § 390 a, vil jeg nedenfor vie litt plass til utvikling og endring av § 390 a. Dette vil være med på å belyse hva lovgiver har gjort så langt, positive lovendringer og om noe burde vært gjort annerledes.

Strafferammen i straffelovens § 390 a ble økt fra 6 måneder til 2 år⁸⁵ i 2003 og ble allerede da oppgradert fra en forseelse til en forbrytelse. Dette var trolig et utslag av samfunnsutvikling hvor mer komplekse og sammensatte typer personforfølgelse vokste frem. I forarbeidene sies det at en strafferamme på 6 måneder er noe lavt, og at det kan tenkes mer straffverdige former for brudd på § 390 a. Også den gang var departementet i tvil om hvor mye strafferammen burde utvides, men falt på 2 år.⁸⁶ Endringen ga også uttrykk for at strafferammen, slik den var den gang, var lite avskrekkende og ikke ga noe veiledende signal om at disse sakene fortjente offensiv og fast inngripen. Etter mitt syn underbygger dette viktigheten av et godt gjennomarbeidet og bredt lovforarbeid.

---

⁸⁴ Matningsdal, Magnus (2015) s. 13

⁸⁵ Ot.prp nr. 51 (2002-2003)

⁸⁶ Ot.prp nr. 51 (2003-2003) s. 44

8.8 Bruk av kartleggingsverktøy for å avdekke risiko for stalking

Jeg vil kort legge frem to typer verktøy som brukes på stalking og/eller relaterte handlinger og lovbrudd. Disse kan være avgjørende for hvor effektiv en lovfesting av en egen bestemmelse vil være. Politiet som første instans vil tjene på å ha en viss kunnskap om de ulike fenomener og typer/handlingsmønster innen psykologien. Det er både tidssparende, men kanskje aller mest en større garanti for rettssikkerhet og forståelse.

SARA er et verktøy som brukes av politiet og det psykiske helsevesenet for å bedømme risikoen for gjentatt partnervold⁸⁷. SARA ble først utviklet i Canada og har vært brukt i årevis innen rettsvesenet.⁸⁸ Verktøyet er utarbeidet til som pilotprosjekt i regi av Politidirektoratet, Politihøgskolen i Oslo og St. Olavs Hospital avd. Brøset. Kompetansesenteret for sikkerhets-, fengsels og rettspsykiatri.

SAM er et verktøy for vurdering av stalking som foreløpig er mest brukt i Sverige. Det ble utviklet av Henrik Belfrage fra Sverige i 2003.⁸⁹ Som verktøy er SAM svært god og er vokst frem gjennom forskning over lengre tid. Det er uttalt at SAM og andre stalking risk profile-verktøy (SRP): *”Recognizes the multifaceted nature of stalking risk and the differences that motivation brings to risk within each domain”*.⁹⁰

Selv om SARA ikke er utviklet særskilt for stalkingtilfeller, kan verktøyet være direkte overførbart til stalkere og kan være et effektivt verktøy for politiet når de får disse sakene i første instans. Verktøyet har som formål å avdekke risikofaktorer som voldshandlinger, trusler, opptrapping og brudd på besøksforbud eller lignende. For å nyttiggjøre seg av dette verktøyet stilles det store krav til de som administrerer saksinformasjonen. I fire trinn skal de ansvarlige for risikovurderingen samle inn grunnleggende saksinformasjon, føre inn risikofaktorer som nevnt i avsnittet over, anbefale tiltak for hvordan saken bør håndteres og tilslutt nedtegne sin helhetlige risiko i saken. Etter samtale og risikovurdering i form av et skjema skal konklusjonen klassifiseres som ”lav/”rutinemessig”, ”moderat/forhøyet” eller ”høy/viktig.

---

⁸⁷ SARA implementeres i Sør-Trøndelag politidistrikt i løpet av november 2015

⁸⁸ Nøttestad, Jim Aage, og Lynum, Cecilie (2011)

⁸⁹ Nøttestad, Jim Aage og Lynum, Cecilie (2011) s. 3

⁹⁰ McEvan, Troy E., Ogloff, James R.P., Pathé, Michel (2011)

Dette verktøyet kan i beste fall bidra til at de som har høy risiko for å drive med stalking, avdekkes tidligst mulig slik at tiltak kan settes inn, i form av straffevern. I tillegg til dette skal fornærmedes sårbarhetsfaktorer, herunder inkonsekvent atferd eller inkonsekvente holdninger overfor volds-/trusselutøver avdekkes. Det er ikke uten betydning hvordan fornærmede forholder seg til gjerningsmannen. Det så vi klart i svensk rett, hvor man ikke ble dømt for stalking på for alle forhold, fordi det forelå en slags aksept hos fornærmede, der fornærmede kontaktet stalkeren når de tilfeldigvis møttes.⁹¹ Det er viktig at politiet ikke pålegges oppgaver de ikke har kompetanse til å gjennomføre. Det er imidlertid viktig at politiet gis kunnskap om dette, og verktøy som SARA bidrar nettopp til at politiansatte uten psykologiutdannelse skal kunne avdekke risiko, på bakgrunn av empirisk forskning. Dette underbygges i psykologitidskriftet:

”Det er ikkje meininga at politifolk skal fungere som «psykologar» på dette fagfeltet, men heller at dei kan kome på bana i høve til preventive og valdsreducerande tiltak (jf. valdsalarm, forbod mot besøk, overvaking, melderutinar overfor mogeleg offer).”⁹²

9 RETTSPOLITISK VURDERING

9.1 Innledning

*”Rettspolitikk er at du gjør deg opp en mening om hva som er svakhetene ved den bestående rettstilstanden”.*⁹³ Store deler av denne avhandlingen er en drøftelse av svakhetene ved straffeloven, herunder bestemmelsene om personforfølgelse og ”stalking”.

Det er liten tvil om at vi står ovenfor et svært vanskelig tema. Strafferetten i seg selv er vanskelig, både rettslig og etisk. Hvor langt skal vi gå i å lovfeste forbud og sanksjonere? Og vil virkemiddelet lovfesting ha den tilsiktede virkning? Hvis vi skal ha en egen stalkingbestemmelse, hvordan bør den se ut og hvordan bør den være oppbygget? Vil en lovfesting av en ny bestemmelse ha utilsiktede virkninger som taler mot en lovfesting? De utfordringer som blir reist her vil bli forsøkt besvart i de følgende punkter.

---

⁹¹ RH 2013:51, kap. 7.3 i avhandlingen

⁹² Tidsskrift for Norsk Psykologforening, (2006)

⁹³ Boe, Erik (2004) s. 54

9.2 Hvordan bør en "stalkingbestemmelse" være utformet?

I dette punktet vil jeg drøfte hvilke elementer en eventuell lovbestemmelse bør inneholde. Det vil være mest tjenlig å se i retning svensk rett, som grunnet svensk rett sitt gode utgangspunkt for en konkret lovbestemmelse. Lovbestemmelsen bør inneholde strengt bestemte bruddtyper som må være overtrådt for pådømmelse og bestemmelsen bør være så konkret som mulig. Det vil utelukke noen former for stalking, men en bestemmelse bør utformes slik at det ikke vil være tvilsomt for lovanvendere at den type stalking man velger å kriminalisere i så fall er overtrådt. Det bidrar til forutsigbarhet for lovanvendere.

Slik forfølgelsesbestemmelsen er vedtatt regulert i den nye straffeloven er den ikke nevneverdig annerledes enn § 390 a. I forarbeidene hvor bruk og endring av 390 a drøftes⁹⁴, påpekes det at vi stadig står ovenfor mer komplekse og alvorlige typer forfølgelse. Likevel velger man å videreføre bestemmelsen i samme språkdrakt og med samme oppbygging. Min vurdering er at høringsnotatet viser at lovforarbeidet hviler på et svakt fundament. Har lovforarbeidet gått for fort? Det ligger gode intensjoner i bunn, men jeg frykter at man ikke i tilstrekkelig grad har tenkt godt nok gjennom *hva* loven bør ramme og *hvorfor*.

Som typologiene i definisjonskapittelet viser, er stalking et utfordrende tema og fenomen også for psykologiprofesjonen. Dette bør synliggjøres i større grad og bør drøftes i et lovforarbeid. Det bør fremkomme hvorfor man har valgt den eller de typer stalking som lovens ordlyd rammer, samtidig som det bør fremgå kompleksiteten ved å lovfeste et generelt forbud mot all stalking. Høringsnotatet angir på s. 20 flg. flere forslag til hvordan en bestemmelse kan se ut. Det er utarbeidet flere forslag, men de er ikke veldig forskjellige i sin ordlyd. Det ser heller ikke ut til at ordlyden dekker mer av stalking, enn det gjør i dag i kraft av § 266. Gjennomgående med høringsnotatet er at det stadig tar utgangspunkt i de samme vilkår som vi finner både i § 390 a og nye § 266. Det kan se ut som man har kjørt seg fast i det samme gamle sporet. Jeg mener det først og fremst det er der utfordringen med dagens regelverk ligger. Departementet selv skriver at endringsforslagene på bestemmelsen "synliggjør og styrker det strafferettslige vernet mot personforfølgelse". Det kommer klart frem at de mener de fore-

---

⁹⁴ Se bla. Ot.prp 51 (2002-2003) s. 44 flg.

slåtte endringene *styrker* det strafferettslige vernet. Jeg kan derimot ikke se noen endringer av betydning og selv om straffeloven av 2005 ikke er prøvd i praksis ennå, er det lite sannsynlig at endringen gir utslag i en ny og annerledes rettspraksis på området, ut fra bestemmelsen sin ordlyd å dømme.

Slik den fremstår i dag rammer den *ikke* den type stalking som er skissert ovenfor i avhandlingen under typologi og den type stalking vi finner i de dommene som er inntatt ovenfor. Det er ikke nødvendig resultat av en bevisst handling, men man har bevisst eller ubevisst har tatt et standpunkt om at man lovfester en etterprøvbar stalking⁹⁵ og ellers en skjønnsvurdering, jf. vilkårene i § 266. Det syns å virke mot sin hensikt at man gir for stort rom for skjønn og tolkning på dette området. Det kan se ut som det resulterer i at man ikke reiser tiltale og ikke lett vil dømmes fordi ordlyden ikke er tilstrekkelig avgrenset. Det underbygges også i høringsbrevet: ”Bestemmelsen er generelt utformet. Den er ikke begrenset til bestemte typer handlinger.”⁹⁶

Det kan være flere grunner til at det ikke reises flere tiltaler og at ikke flere dømmes for stalking. Arbeidet med denne avhandlingen har vist at det ikke finnes mange saker knyttet til stalkingproblematikk som har vært oppe i domstolene⁹⁷. Dette bunner ikke i at det generelt er liten forekomst av stalkingtilfeller. Antall tilfeller av stalking øker stadig. Det er imidlertid svært vanskelig å tallfeste hvor mange tilfeller vi står ovenfor. Australia er ett av de landene som er fremst på denne type forskning. De siste tall fra 2015 viser en signifikant økning av forekomster også der.⁹⁸ Både system og registrering vanskeliggjør vår mulighet til å få en fullstendig oversikt. Det er vanskelig å si hvorvidt den økte saksmengden av ”stalkingtilfeller” innen psykiatrien skyldes en markant økning stalking, eller om det handler om mer fokus og økt kunnskap om fenomenet.

Som vi så ovenfor i svensk rett, kreves det at ett eller flere av de nevne bruddtypene i bestemmelsen er brutt for at man kan dømmes for det. I tillegg kan man ikke gå utenfor de brudd som er nevnt i bestemmelsen. En tilsvarende norsk bestemmelse bør være mer avgrenset

---

⁹⁵ Med ”etterprøvbar” mener her at stalkingen har foregått også via nettet, mobil, mail, slik at det lar seg dokumentene at det har funnet sted

⁹⁶ Avsnitt 3.2.2

⁹⁷ Her siktes det til stalking, og ikke forfølgelse/personforfølgelse generelt

⁹⁸ Crime Statistics Agency (2015)

enn § 266 er i dag, og den bør gi mindre rom for tvil og skjønn enn hva de foreslåtte bestemmelsene gjør. Lovbrudd som utgjør stalking bør være nøyaktig angitt og lovgiver må ta et standpunkt til *hvilke* konkrete handlinger som inngår i stalking og angi disse i bestemmelsen, jf. Sverige.

Rt. 2002-78 og 14-094284MED-FOLL⁹⁹ er begge gode eksempler på at man ikke anser at brudd på oppholds- og besøksforbud inngår i stalking. Min oppfatning er at det bør erkjennes, og det bør være et alternativt vilkår/alternativt brudd for domfellelse for stalking. Brudd på besøksforbud som et vilkår bør inntas en slik bestemmelse hvis man velger å lovfeste. Det er verdt å merke seg at i Sverige inneholdt 57% av de 127 fellende dommene på ”olaga förföljel-se” brudd på kontaktforbud¹⁰⁰. Det er et høyt tall som er med å underbygge behovet man har for å få samlet oppholds- og besøksforbud i samme bestemmelse som stalking. Dette for å tydeliggjøre at det inngår i overtredelsen. Grunnen til det høye tallet er i følge rapporten ”troligen även här att det är lättare att få någon fälld för olaga förföljelse om det finns ett beslut om kontaktförbud som överträtts”¹⁰¹. Dette betinges imidlertid at det finnes et bedre system for registrering som fanger opp brudd på individnivå enn det gjør i dag, jf. punkt 8.4. Hensikten - og et sentralt argument *for* å lovfeste en bestemmelse vil være å anlegge et helhetsspektiv på handlingene som inngår i stalking. Dette skaper forutsigbarhet og faste rammer. Det krever imidlertid et svært nøye arbeid i forkant av lovfesting som vurderer både psykologiske og juridiske aspekt.

Også i Danmark har lovgiver satt en klar parallell mellom stalking og brudd på besøksforbud/kontraktforbud mv. Dette bidrar til å underbygge min vurdering om å innta dette i en stalkingbestemmelse ytterligere.

I forbindelse med en lovendring i Danmark i 2012 for å styrke beskyttelsen av personer mot fredskrenkelse, forfølgelse og sjikane, ble det fastsatt at stalking skal være en skjerpende omstendighet ved fastsettelse av straff for overtredelse av besøksforbud, oppholdsforbud og bortvisning. Stalking ble i den forbindelse beskrevet som systematisk og vedvarende forfølgelse eller sjikane.¹⁰²

---

⁹⁹ Se kap. 7.2.3 ovenfor

¹⁰⁰ Brå 2015:2 s. 9

¹⁰¹ Brå 2015:2 s. 9

¹⁰² Lovavdelingen, Høringsnotat s. 10-11

Lovgiver bør samtidig vurdere om ”personforfølgelse” og/eller ”forfølgelse” skal tas med under legaldefinisjoner under kapittel 2 i straffeloven. Begrepene er brukt flere plasser i loven og kan med fordel vurderes definert. Det kan ha sin klare verdi å klarlegge hva som ligger i begrepet. Det vil gi både domstol og lovanvendere forutsigbarhet i hva som ligger i det generelle begrepet. Dette finner vi støtte for i en NOU fra 1983:

”Normalt bør grunnleggende strafferettslige begreper få sitt uttrykk i lov på en klar og enkel måte. Pedagogiske hensyn og hensynet til informasjon taler for dette”.¹⁰³

Kommisjonen siktet her riktignok til en legaldefinisjon av skyldformene, men på andre rettsområder ser vi at dette har vært hensiktsmessig for å klarlegge hva man legger i begrepene i den aktuelle lov. Se for eksempel om begrepet ”forbrukerkjøp” i Forbrukerkjøpsloven¹⁰⁴, ”de nærmeste” og ”offentlig sted og offentlig handling”.¹⁰⁵

9.3 Konkurrent

Dette punktet vil være en subsidiær drøftelse, sett at en lovfesting er funnet sted. Spørsmålet vil da være om konkurrensvurdering opp mot stalking vil være hensiktsmessig. Konkurrent, herunder likeartet (homogen) realkonkurrent – vil si samme handlinger av beslektet slag. Ved ”normal” stalking, det vil si innenfor de nevnte typologiene med unntak av ”rovstalking”¹⁰⁶, vil de ligge innenfor samme gruppe/art av overtredelser, som tjener samme type vern, nemlig vern av den personlige frihet og fred, jf. straffeloven av 2005 kapittel 24.

Videre må man ta stilling til om man samler flere forhold som én sammenhengende forbrytelse, eller flere forbrytelser i realkonkurrent. En fortsatt forbrytelse som foregår over et lengre tidsrom kan likevel betraktes som en fortsatt forbrytelse. De prosessuelle reglene knyttet til konkurrent er hjemlet i §§ 62-63 i gammel straffelov og i § 79 i ny. Hvorvidt det betraktes som en eller flere handlinger, eller ett fortsatt straffbart forhold vil også være av betydning for

---

¹⁰³ NOU 1983:57 s.147

¹⁰⁴ Forbrukerkjøpsloven § 1

¹⁰⁵ Straffeloven av 2005 §§ 9 og 10

¹⁰⁶ Jf. definisjonskapittelet i kap 2

tiltalebeslutningen.¹⁰⁷ Dersom man står ovenfor en fortsatt forbrytelse kan retten bygge på deler av forholdet som ikke er nevnt tiltalebeslutningen. Dette har også betydning for stemmegiving av skyldspørsmål. En fortsatt forbrytelse stemmes under ett i motsetning til flere handlinger. Generelt vil en pådømmelse for én fortsatt forbrytelse vs. flere handlinger ofte være i gjerningsmannens favør. Strafferammen vil i henhold til gammel lov §§ 62 og 63, og ny lov § 79 i de fleste tilfeller gi gjerningsmannen en mildere straff på grunn av skjerpet strafferamme ved sistnevnte tilfelle.

Det står veldig åpent om hva man subsidiært ville vurdert stalkingtilfeller som, dersom man lovfester en bestemmelse. Stalking i seg selv er en hel rekke med enkeltstående hendelser som foregår over tid. Isolert sett burde det vært et argument for å bedømme hver enkelt hendelse for seg. På den andre side er stalking nettopp stalking fordi det er summen av enkelthendelser som utgjør fenomenet, og hver enkelt av hendelsene ville verken virket avskrekkende eller gitt grunnlag for pådømmelse. I litteraturen har vi støtte for at det ofte vil være tale om et fortsatt straffbart forhold selv om det strekker seg over lengre tid. Mer spesifikke retningslinjer finner vi i Rt. 1994-203: *”Spørsmålet om en står ovenfor et fortsatt straffbart forhold eller enkeltstående lovovertridelser, beror på en helhetsvurdering, der sammenheng i tid, tilknytning til samme sted og eventuelt felles fortsett er momenter av betydning”*.

Flere av momentene nevnt i disse ”retningslinjene” vil i mange stalkingtilfeller falle bort. Det er for eksempel ikke alltid det er sammenheng i tid, heller ikke samme sted. ”Felles forsett” er kanskje det vanskeligste av alle. Foreligger det forsett? Når passerer gjerningspersonen grensen for uaktsomhet? Til tross for en vanskelig bevisvurdering og et ”fortsatt straffbart forhold” har Sverige i sin bestemmelse løst dette på en grei måte, jf. ovenfor hvor de har i annet ledd i bestemmelsen at *”(…) om var och en av gärningarna har utgjort led i en upreppad kränkning..”* Hvorvidt konkurrans vil være tjenlig¹⁰⁸ i stalkingtilfeller har flere mulige svar. Dersom man følger en svensk modell vil det i praksis la seg gjøre og en lignende bestemmelse vil potensiale til å fange opp fortsatt straffbart forhold og felles fortsett uten at det ordrett nevnes i bestemmelsen. Fra et straffeperspektiv vil dette være det mest tilfredsstillende for offeret, da man inntar strafferammen i bestemmelsen. Et alternativt er å løse det lovteknisk på

---

¹⁰⁷ Se straffeprosessloven §§ 38 og 252

¹⁰⁸ I ”tjenlig” siktes i denne sammenheng til straff og strafferamme som et middel som ledd i en preventiv forebygging

en måte slik at skillet mellom strafferamme på en eventuell egen stalkingbestemmelse, ikke avviker i særlig grad for de tilfeller man i dag legger til grunn som stalking, jf. rettskildekapittelet ovenfor.

9.4   **Utfordringer knyttet til en eventuell lovfesting**

I definisjonskapittelet ovenfor gis det en kort innføring i klassifikasjonssystemer og typologier. Det viser kompleksiteten ved fenomenet ”stalking” og viser også at det er utfordrende å lovfeste det. Kan et psykiatrifaglig fenomen som stalking være gjenstand for rettslig definisjon og prøving?

Definisjonen av fenomenet varierer noe fra land til land, men de store linjene syns å være lagt. Norge er langt bak hva gjelder forskning på området og dette gjør at vi nesten utelukkende må forholde oss til utenlandsk litteratur på området. Også der hvor lovfesting har funnet sted, er det problematisert at man delvis mangler konsensus på området:

“What constitutes “stalking” has not always been clearly defined as a legal term. (...)

Although there is more uniformity than before, laws defining the crime of stalking can still vary dramatically from state to state. It is no surprise, then, that the psychiatric understanding of stalking behavior has also continued to evolve.

Den fremheves her at utfordringen ikke bare ligger i jusen, men kanskje først og fremst i psykologien.

“Most typologies have centered on the stalker’s relationship with the victim, the context of that relationship, and the degree to which violence or the potential for violence is an issue. However, the forensic community has not agreed upon a single classification system.”¹⁰⁹

I Norge er rettspsykolog Svein Øverland en av de fremste på stalking og i sin bok påpeker han at *“stalking er et begrep som ikke er utviklet for vitenskapelig klassifikasjon, men som heller*

---

¹⁰⁹ Racine, Christopher og Billick, Stephen (2014) s. 250-255

*må forstås som et forsøk på å favne over en rekke mer eller mindre sammenfallende fenomener.*¹¹⁰ Jeg mener dette underbygger min argumentasjon om at *hvis* man lovfester et forbud mot ”stalking”, må man ta en bevisst vurdering på hva man vil lovfeste og om man ønsker å lovfeste det som ligger innenfor fenomenet i psykologien. Det er ikke sikkert det riktige er å lovfeste. Det er mulig det er flere utfordringer knyttet til det, enn hva man vil tjene på det ved en lovfesting. Lovgiver bør ta et bevisst valg på om man ønsker å verne innbyggerne for ”stalking” i form av en bestemmelse. Heller ikke i de land hvor lovfesting har funnet sted, har man utelukkende positive erfaringer de første årene etter lovfesting.

Brottsförebyggande rådet i Sverige løfter frem flere elementer som gjør at den svenske bestemmelsen ikke syns å være effektiv nok. De fremhever at både de fornærmede og påtalemyndigheten har løftet frem at ”brottrekvisiten”¹¹¹ – vilkårene i bestemmelsen er utdelige. Det kan videre føre til at de enkelte bruddene som utgjør stalking heller går under de enkelte bruddene som bestemmelsen ”samler” (andre bestemmelser i Brottsbalken) i stedet for å subsumeres under bestemmelsen om ”olaga förföljelse” der det tas ut tiltale.

”Underbrottene”¹¹² som er mest sammenlignbart med forseelser, har lav prioritet hos påtalemyndigheten og henlegges ofte. Påtalemyndigheten opplever også at det er en risiko for at de overser sammenhengen som utgjør en olaga förföljelse. Dersom fornærmede senere etterkommer med en ny anmeldelse på samme forhold, blir denne registrert som et nytt forhold, i stedet for å legges sammen og utgjøre ”olaga förföljelse”. Den rettspraksis som er inntatt under kapittel 5 og 8 i denne avhandlingen viser med all tydelighet at også norsk påtalemyndighet har et dårlig system for registrering av brudd på besøksforbud og at sakene ikke registreres på individnivå, men kun etter bestemmelsen som overtredes. Alle de nevnte utfordringene vil også gjelde for Norge hvis vi kriminaliserer stalking.

---

¹¹⁰ Øverland, Svein (2012) s. 14

¹¹¹ Brå 2015:2 s. 8

¹¹² Straffebestemmelser med lav strafferamme som til sammen utgjør ”olaga förföljelse” etter Brottsbalken

9.5 Bevissituasjonen og straffbarhetsbetingelsene

At bevissituasjonen i ”stalkingtilfeller” er krevende ligger i fenomenets natur. Dette finner vi igjen støtte for i svensk rett:

”De gärningar som är svårast att bevisa är sådana där gärningspersonen på olika sätt har markerat sin närvaro.”¹¹³

Når det gjelder ”stalking” vil det være utfordringer med bevissituasjonen, og jeg vil nedenfor foreslå tiltak for å avhjelpe dette. Jeg mener en endret utforming av straffebudet er det beste tiltaket for å avhjelpe.

Når det gjelder beviskrav og hvilke beviskrav som eventuelt må gjelde for stalking, kan vi først se til Sverige. Rapporten fra Brottsförebyggande rådet sier noe om utfordringen knyttet til det. De påpeker at det fremfor alt er vanskelig å bevise at den mistenkte var på det aktuelle stedet til den aktuelle tiden, og hvilket motiv vedkommende eventuelt hadde for handlingen. Var han der for å gi uønsket oppmerksomhet eller kun for å markere sitt nærvær? Problematikken knyttet til bevisspørsmålet forsterkes ytterligere at ”underbrottens” lave prioritet hos påtalemyndigheten. De har lav prioritet og henlegges ofte.

Etter norsk strafferett stilles det et beviskrav - et krav til sannsynlighet for at noe rent faktisk har skjedd dersom man dømmes til straff. Der kravet i sivilprosessen ligger på 50%, kreves det nær 100% sannsynlighet for at man i straffesaker kan legge et faktum til grunn for straff. Dette er begrunnet i rettssikkerhetsprinsipper for å unngå at man uskyldig blir straffedømt. Hvem som har bevisbyrden avgjør dermed om beviskravet er oppfylt, og det er i all hovedsak påtalemyndigheten¹¹⁴. Heller ikke i Norge har politiet ubegrenset med ressurser og både økonomi og effektivitet kan forklare hvorfor enkelte typer saker nedprioriteres. Det er ingen grunn til å tro av bevissituasjonen knyttet til stalking, vil bli lettere i Norge enn den er i Sverige. Stalking innebærer en gruppe handlingsmønster som er lite etterprøvbart¹¹⁵. Å pålegge påtalemyndigheten en ytterligere arbeidsbyrde i form av et lovverk som har en vanskelig be-

---

¹¹³ Rapport 2015:2

¹¹⁴ Det finnes dog unntak, blant annet i viltloven 38 § 34, 1.ledd, 4.punktum, straffeloven av 1902 § 249 og straffeloven av 2005 § 269 om redaktørens ansvar i trykt skrift

¹¹⁵ Jf. punkt 7.2 i avhandlingen under rettspraksis

visvurdering er trolig ikke veien å gå. En stalking-bestemmelse vil i så fall ikke være et tjenlig virkemiddel for vern for de som utsettes for det, all den tid det ikke vil være effektivt nok grunnet økonomi- og ressursknapphet fra politiets side.

10 AVSLUTNING

Denne avhandlingen har forsøkt å avdekke om det er behov for styrking av det rettslige vernet for de som utsettes for stalking, og om en lovfesting av en egen ”stalkingbestemmelse” et tjenlig virkemiddel for dette.

Avhandlingen har behandlet straffeloven av 1902 og 2005 og disse lovverk sine bestemmelser knyttet til personforfølgelse. Samtidig er det sett på rettspraksis fra 1902-lovens bestemmelser knyttet til dette. Den har vist at det i all hovedsak er utfordrende å utforme et lovverk som fungerer optimalt. Før politiets systemer innad er endret, vil en stalkingbestemmelse neppe være så effektiv som den burde være. Dette gjelder uansett om straffeloven vil stå uendret uten en egen bestemmelse for stalking, eller man velger å innta en egen bestemmelse som regulerer det.

Et generelt utgangspunkt om at den positive rett former seg etter samfunnsendringer, og må revurderes i lys av ny kunnskap på sitt rettsområde, er etter min mening *spesielt viktig* på dette området. Vedvarende og til dels alvorlige inngrep i den private sfære har etter min mening i dag ikke den beskyttelse den burde hatt som offer for disse handlingene. De bestemmelser man har tatt i bruk frem til i dag, og som delvis ser ut til å forme rettsområdet etter den nye loven også nå er trådt i kraft, er ikke tilstrekkelig avgrenset og vil nok ikke utgjøre en forskjell. Rettspraksis på området som er belyst i denne avhandlingen viser, etter mitt syn, at man ikke helt har lagt rammene for stalking¹¹⁶ i den norske domstolen foreløpig. Det virker noe tilfeldig hvilken strafferamme som gis på lignende tilfeller, men gjennomgående er at dommene gir uttrykk for at dette er alvorlige overtredelser, med store psykiske følger for de som utsettes for det. Proposisjon til Stortinget for Justis- og beredskapsdepartementet for

---

¹¹⁶ Her legges til grunn den stalking som en inntatt og skissert i denne avhandlingen jf. kapittel 2

2016¹¹⁷ tar opp viktigheten av en evaluering av strafferettsvernet og formuleringen i vedtaket kan tyde på at man nå vil vurdere dette med et mer kritisk blikk enn tidligere. Den varslede proposisjonen om stalking følger rett etter i statsbudsjettet, og det kan se ut som man ser det i sammenheng og vil evaluere dette samlet.

Avhandlingen har behandlet hvordan de andre nordiske land, herunder Sverige har utformet en stalkingbestemmelse og med hvilket utfall. Erfaringene fra Sverige viser at det fortsatt er lave tall for anmeldelse, sett opp mot hvor mange tilfeller av stalking det rent faktisk er. Verktøy som ”SARA” og ”SAM” kan være verktøy som bidrar til effektiv håndhevelse av en eventuell bestemmelse. Det er av stor betydning hvordan stalkingproblematikken løses hos andre profesjoner, herunder psykologien. Verktøyet gir profesjonene som jobber med partner-vold, stalking og andre relaterte tilstander og straffbare handlinger, forutsigbarhet og en trygghet. Det gir samtidig mulighet til å få et bedre sammenligningsgrunnlag og det er en effektiv og trygg måte å samle inn informasjon på. Det vil med stor sannsynlighet kunne kartlegge raskere om man står ovenfor et slikt tilfelle som stalking, eller ikke. Det skaper en effektiv og mer forutsigbar behandling av like tilfeller.

Dersom man nå vurderer en slik lovfesting av en ”stalkingbestemmelse”, slik det er det en mulighet for i Stortinget, er jeg av den oppfatning at vi må se i retning Sverige, herunder noe i den retning det er skissert ovenfor. Bestemmelsen i Brottsbalken er svært konkret i sin utforming, den avgrenser ”stalking” i et juridisk perspektiv med å ha bestemte overtredelser til grunn for å idømme straff. Det er dermed ikke opp til domstolen i så stor grad å vurdere *om* det er overtrådt. Det kan tenkes at departementet har vurdert det dithen at de ikke ønsker å lovfeste den ”stalking” som er skissert ovenfor i definisjonkapittelet. Man bør uansett se nærmere på det og alternativt innta ytterligere en bestemmelse, utover straffeloven av 2005 § 266.

Både innen psykologi, jus og politikk har det blitt mer fokus på og kjennskap til stalking som fenomen de siste årene. De øvrige nordiske land har de senere år endret sitt lovverk på dette feltet, noe som kan gi nyttig kunnskap og erfaringer for de vurderinger som skal gjøres av norske myndigheter og fagmiljø. Med de initiativ som allerede er tatt fra politisk hold er det

---

¹¹⁷ Prop. 1 S (2015-2016)

mye som taler for at også det norske lovverket vil endres på dette feltet i løpet av de kommende år. Denne avhandlingen har imidlertid vist at det ikke vil være lett å utforme et treffsikkert og effektivt lovverk. Det blir derfor interessant å følge utviklingen på dette området videre fra et juridisk, politisk og rettspsykologisk ståsted.

LITTERATURLISTE

Litteratur

- Andenæs, Johs, Alminnelig strafferett, 5.utg, 2004
- Boe, Erik, Innføring i juss, Juridisk tekning og rettskildelære, 2004
- Craig, Ronald L., Norsk engelsk juridisk ordbok (2010)
- Gads Forlag, Gads Psykologileksikon, 1.utg, 1.oplag 2004
- Hjemdal, Ole Kristian og Thoresen, Siri (2014) ”Vold og voldtekt i Norge”
(http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/Vold_og_voldtekt_i_Norge.pdf)
- Hoffman, Jens, Meloy, J.Reid and Sheridan, Lorraine, Public Figure Stalking, Threats, and Attacks: The State of Science, 2008
- Matningsdal, Magnus , Nytt i ny straffelov, våren 2015, Domstoladministrasjonen
- Matningsdal, Magnus , Straffeloven, Alminnelige bestemmelser, Kommentarutgave, 2015
- McEvan, Troy E., Ogloff, James R.P, Pathé, Michel (2011) ”Advances in Stalking Risk Assessment”
(<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/bsl.973/abstract?userIsAuthenticated=false&deniedAccessCustomisedMessage>)
- Mullen P., Pathé, M., & Purcell R., Stalkers and their victims. Cambridge; Cambridge University Press, 2000
- Narud, Kjersti, Friestad, Christine, Dahl, Alv. A (2013) “Stalking experiences and associated factors—A controlled population-based study from Norway”
(<http://sifer.no/publikasjoner/detalj/stalking-experiences-and-associated-factorsa-controlled-population-based-st>)
- Narud, Kjersti, Dahl, Alv. A, Stalking experiences reported by Norwegian members of Parliament compared to a population sample, 2014

- Nilsson, Göran (2015) Kommentar till Brottsbalken, Brottsbalk (1962:700) Lexino 2015-03-01
- Nøttestad, Jim Aage, Lynum, Cecilie, Bedømming av risikoen for gjentatt partnervold (SARA:SV) Versjon 2, Brukermanual, 2011
- Politidirektoratet (2014) Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling (https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_2834.pdf)
- Racine, Christopher og Billick, Stephen, "Classification Systems for Stalking Behavior". Journal of Forensic Science, Vol. 59, No. 1, 2014
- Øverland, Svein, "Stalking" – Forståelse, risiko, håndtering, Fagbokforlaget 2012

Tidsskrifter

Tidsskrift for Norsk Psykologforening, Vold 43, nummer 11, 2006 *"Politiet kan vurdere risiko for partnervold"* http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=4980&a=2

The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology. Volume 26 Issue 1 | 2014
(<http://www.tandfonline.com/toc/rjfp20/current>)

Lover

1902	Lov av 22.mai 1902 nr. 10, Straffeloven
1985	Lov av 22.mai 1985 nr. 25, Straffeprosessloven
2002	Lov av 21.juni 2002 nr. 34, Forbrukerkjøpsloven
2005	Lov av 20.mai 2005 nr. 28, Straffeloven

Forarbeider

NOU 1983:57	Straffelovgivningen under omforming, Straffelovkommisjonens, delutredning I
NOU 2002:4	Ny straffelov
NOU 2014:10	Skylddevne, sakkyndighet og samfunnsvern
Ot.prp. 79 (1986-1987)	Om lov og endringer straffeloven
Ot.prp. 51 (2002-2003)	Om lov om endringer i straffelova mv.
Ot.prp. 90 (2003-2004)	Om lov om straff
Ot.prp. 25 (2008-2009)	Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven
Prop. 1 S (2015-2016)	Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 18.september (Regjeringen Solberg)
Dok.nr.8:74 S (2014-2015)	Om å styrke beskyttelsen til personer utsatt for vold, trusler om vold, personforfølgelse og stalking
Innst. 284 S (2014-2015)	Representantforslag om å styrke beskyttelsen til personer utsatt for vold, trusler om vold, personforfølgelse og stalking
2013	Høringsnotat om endringer i straffeloven av 1902 og straffeloven av 2005 (personforfølgelse, voldtekt, andre seksuelle overgrep, formidling av prostitusjon, forberedelse til tvangsekteskap foreldelsesregler mv.

Høyesterettspraksis

Rt. 1994-203
Rt. 2002-78
Rt. 2013-588
Rt. 2014-23

Underrettspraksis

LB-2011-63811

LB-2015-93583

10-066186TVI-OTIR/08

14-094284MED-FOLL

14-021739MED-STRO

Rundskriv

RA-2015-2

Rundskriv Riksadvokaten

RPOD-2013-3

Bruk av elektronisk kontroll ved kontaktforbud etter straffeloven § 33 (omvendt voldsalarm)

Internasjonal rett

1962

Brottsbalk, 21.desember 1962

2011

Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner (inkorporert i 2011)

2012

Lov av 3.februar 2012 om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

Förordning (2007:1170)

Med instruktion för Brottförebyggande rådet

Prop 2010/11:45

Förbättrat skydd mot stalkning

Internasjonal praksis

NJA 2013 s. 1227 (<https://lagen.nu/dom/nja/2013s1227>)

RH 2013:51 (<https://lagen.nu/dom/rh/2013:51>)

Andre kilder

Adresseavisen, 12.oktober 2015, "*Vil lettere kunne bruke omvendt voldsalarm*"

<http://www.adressa.no/pluss/nyheter/2015/10/12/Vil-lettere-kunne-bruke-omvendt-voldsalarm-11666646.ece>

Brå, Rapport 2015:2 (2015) "*Olaga förföljelse – Tillämpningen av den nya straffbestämmel-*

sen" https://www.bra.se/download/18.5e2a4a6b14ab166759921b/1421222522149/2015_2_Olaga+f%C3%B6rf%C3%B6ljelse.pdf,

Brå (2015) "*Om Brottsförebyggande rådet*" <http://www.bra.se/bra/om-bra.html>

Crime Statistics Agency, Juni 2015

<http://www.crimestatistics.vic.gov.au/home/crime+statistics/year+ending+31+march+2015/recorded+offences>

Dagbladet, 7.mars 2015, "*1941 brudd på besøksforbud i fjor*"

http://m.db.no/2015/03/07/nyheter/vold_i_nere_relasjoner/samfunn/politikk/innenriks/38088323/

Dagbladet, 26.mai 2015, "*21 norske Stortingsrepresentanter har blitt stalket*"

<http://www.dagbladet.no/2015/05/26/nyheter/stalking/personforfolgelse/innenriks/39340612/>

Häkkänen, Helina, "*Vainoaminen*" <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo97156.pdf>

Krisesentersekretariatet, 27.05.2013, "*Høring i forbindelse med endringer i straffeloven av 1902 og straffeloven av 2005*"

<https://www.regjeringen.no/contentassets/148a74343f914cfbbca15244601a2e9a/krisesentersekretariatet.pdf>

MiRA Ressurssenter for minoritetskvinner (MiRA senteret), 18.06.2013, "*MiRA-senterets høringssvar til høringsnotat om endringer i straffeloven av 1902 og straffeloven av 2005*"
<https://www.regjeringen.no/contentassets/148a74343f914cfbbca15244601a2e9a/mirasenteret.pdf>

Rikspolisstyrelsens författningssamling (2013) "*Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om elektronisk övervakning vid särskilt utvidgat kontaktförbud*"
https://polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/FAP/FAP438_1_RPSFS2013_9.pdf

Personlige meddelelser

- Claes Lernestedt, professor i straffsrett ved Universitetet i Stockholm
- Svein Øverland, rettspsykolog ved Brøset Psykiatriske Sykehus
- Line Nærnes, Politidirektoratet